

כאמרתו קרן יו"י... פירוש המשנה... (מקור: פירוש המשנה לברכות, פרק טו, הלכה טז)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ז
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עלית
ארץ ישראל

גליון מספר 382

הוצאת ע"י בנים תנ"ך
ה"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון
לע"נ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל

בס"ד, כה שבט התשע"א. מסכת זבחים פד - דף צ

ז) תוס' ד"ה הלך והיוצא, אע"ג דתני אלו וכו'. פירש הפנים מאירות, דתוס' הקשו דאי תני אלו איך שייר. ותירצו, דכיון דמהשנויים במשנה שמעינן למשוויירם, הוי כאילו שנאם. ובהגהות ר"ז וואלף ציין לתוס' ביבמות (פד): ד"ה אלא לאו, דהקשו איך שייר התנא והא תני אלו. ותירצו, חדא דאם בא לשנות ענינים הרבה אין מוכרח דלא שייר. ועוד תירץ, דבמקום שבא לחלק ולומר אלו שיש ואלו שאין תנא ושייר, והוכיח כן ממתניתין דתני אלו ושייר.

ח) תוס' ד"ה חוץ למקומו, תימא דבפרק התודה וכו'. התוס' בנדה (מ): ד"ה חוץ למקומו תירצו, דכך פירש רבי יהודה את שיטת רבי יהושע דלא מְקִיש חוץ למקומו לחוץ לזמנו, אבל רבי יהודה גופיה מְקִיש, ויליף מחוץ לזמנו דלא ירד לחוץ למקומו, כמו שכתוב בסוגיין (עמוד ב). נייש לומר דתוס' דילן ודמנחות מיאנו בתירוץ זה, כיון דתוס' במנחות (עט). ד"ה והדר הוכיח, דאף רבי יהושע מודה דלא ירדן.

ט) בא"ד, ור"ת גורס תודה דאיירי בה התם ומיהו בזה לא הועיל כלום. המלאכת יו"ט ציין למנחות (עט). תוס' ד"ה הדר, דביארו דברי ר"ת דתודה דינה כדין הלחם, ולעינין קידוש הלחם לא ילפינן חוץ למקומו מחוץ לזמנו, כיון דלאו גופיה דזיבחה הוא.

י) בא"ד, וי"ל דהועיל וכו' לכך תרד דהא חסרה זריקה החשובה בה. הקשה הפנים מאירות, לפי זה, מה הקשו בגמ' לעיל (פג): "ראוי לו אין שאין ראוי לו לא למעוטי מאי", נימא למעט קדשים קלים ששחטן חוץ למקומו, כיון דחסרה זריקה החשובה בה, תרד. ותירץ החק נתן, דלחד לישנא במנחות (פד). פליג רבה אהאי שינויא וטובר דאף בהאי גוונא לא תרד. עוד תירץ, דלרבי מאיר (שם עח): דטובר דבתודה חוץ למקומה לכולי עלמא קדש הלחם ודאי דלא תרד, ולכך לא אקמי לעיל (פג): בהכי, דבעו לאוקמה סתם מתניתין כרבי מאיר. אבל הקשה, אמאי לא תרצו כתירוץ בתרא דתוס', דאתי למעט קדשי קדשים ששחטן בדרום דירדו לרבי יהודה, דכרבי שמעון ממילא לא אתיא, כמו שכתבו התוס' (שם) ד"ה למעוטי.

יא) בא"ד, וי"ל פסול שלא במקומו חמיר טפי וכו' והוי כמו שחטן בדרום בקדשי קדשים, דירדו. כתבו הפנים מאירות והצאן קדשים, דהיינו "שלא במקומו" דקדשים קלים משום דדמו לדרום, אבל "חוץ למקומו" דקדשי קדשים כתבו תוס' דלא ירדו, כיון דחסרון זריקה דידיהו לא מעכבא, דבלא זריקה נמי איכא מעילה.

יב) תוס' ד"ה זאת, בסוה"ד, וא"ת והא רבי יהודה וכו'. והתוס' לקמן (פז). ד"ה כבש תירצו, דלענין להכשיר פסולים לא אמר רבי יהודה עורה מקדשת. ועיין לעיל (יד). תוס' ד"ה הג"ה תוך, שתירצו באופנים אחרים.

יג) תוס' ד"ה פרט לנשחטה בלילה, רובע ונרבע לא צריכי מייעוטי לרבי יהודה. פירש הצאן קדשים, דהטעם משום דלא משכח להו הכשירא במקום אחר. ובפנים מאירות הקשה, הא רבי שמעון ממעט להו מ"זאת", ואמאי רבי יהודה לא בעי מייעוטי. וציין שבנדה (מ). תירצו תוס' ד"ה זאת, דנשחטה בלילה ויצא דמה שקולים הם ומחד קרא אתו, ומחד לילף לרובע ונרבע.

דף פד ע"א

א) מתני', אלו אם עלו לא ירדו. בשפת אמת (ד"ה כשם) נקט, דאין מזבח מקדש אלא בהעלה מדעת, אבל בעלה שלא מדעת כגון על ידי הקוף או אדם שלא בכוונה, אין מקדש. וכן הוכיח המקדש דוד (סימן ד' סק"ב) מירושלמי דסוכה (פ"ג ה"ט), דילפינן דכלי שרת אינם מקדשין אלא לדעת ממזבח. אמנם באור שמח (פ"ה ממעילה ה"ו) כתב, דאף שלא מדעת לא ירד. והמקדש דוד רצה להוכיח כדבריו מדרתנן בסיפא דמתניתין, דעולה שעלתה חיה תרד, ואם שחטה לא תרד. דהיינו דלא בעינן מעשה העלאה, וסגי במה שנמצאת על גבי המזבח. ודחה, דשמא מעשה השחיטה שנעשה מדעת, חשיב כמעשה העלאה מדעת.

ב) מתני', ואלו שלא היה פסול בקודש הרובע וכו'. הקשה התוספות יו"ט, אמאי לא קתני נמי "הנוגח" כמתניתין דלעיל (עא). ותירץ הרש"ש, כיון דרבי יהודה פוטר בבבא קמא (מד): שור הקדש שנגח ממיתה, שמא הוא הדין דכשר להקרבה, ואף דמצינו שור על פי בעלים או עד אחד, דפטור ממיתה ופסול להקרבה, התם הוי חסרון ידיעה כיון דליכא נאמנות, אבל שור הקדש דפטור מעיקר דינו, שמא יש לומר דהוא טעם להכשיר.

ג) מתני', כשם שאם עלו וכו'. הקשה השפת אמת, מה למדנו בירדו מיעלו דנקט התנא לשון "כשם". ותירץ, דכמו דעלו היינו מדעת דומיא דכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת, הוא הדין בירדו, דדוקא בהוריד מדעת אבל נפל מעצמו יעלה שוב. אך חזר בו, חדא, דתוס' לקמן (פו). ד"ה וכולן כתבו להיפך, דבירדו מאליו יותר מסתבר דלא יעלה. ועוד, דלקמן (פז): הקשו דבכל גוונא יחשב ירדו אי אין אויר מזבח מקדש, ומוכח דאף ירדו שלא מדעת לא יעלו. ועיין בנתיבות הקודש.

ד) מתני', כך אם ירדו לא יעלו. חקר בשיעורי הגר"ד, אם דין "אם ירדו לא יעלו", משום דמעיקרא נתקדשו לענין דלא ירדו, וכשירדו מהמזבח ממילא ליכא קידוש, או דילמא כשעלו קדשו לגמרי, וכשירדו לא יעלו משום שפקעה קדושתם. והוכיח מהרמב"ם (פ"ג מפסולי המוקדשין ה"ג) דכתב, דזבחים שחוטים שעלו לגבי המזבח, מפשיטן ומנתחן במקומו וכו' שכל הראוי לאשים אם עלה לראש המזבח לא ירד וכו'. ואם אף בכשרים נאמר הדין דאם עלו לא ירדו, על כרחך דלא נתקדשו בעלייתן לענין הקרבה, ומסתבר דאף בפסולין שעלו לא נתקדשו אלא לענין דלא ירדו, ולכך כשירדו לא יעלו, ולא דפקעה מהם קדושת המזבח, כשירדו.

ה) מתני', עולה שעלתה חיה וכו'. ביאר ר"ע מברטנורא, דמתניתין איירא בכשרה. וכתב השפת אמת, דבפסולה נמי הדין כן, דעלתה חיה תרד ואם נשחטה למעלה לא תרד, והא דפירשו מתניתין בכשרה, משום הפשט, דבפסולה ליכא הפשט, כדדרשינן "אותה לנתחיה כשרה ולא פסולה".

ו) מתני', שם. פירש התפארת ישראל (אות כה), דמתניתין איירא בעולה, משום דרק בה שייך הקמשמע לן דמפשיט על המזבח, מה שאין כן בשאר הקרבנות דליכא בהו דין הפשט כדאיתא לקמן (קג).

כב) גמ', שקבלו פסולין וזרקו את דמו בהנך פסולי דחזו לעבודת ציבור. כתב החזון איש (סי"ט סקי"ח), דרבי יהודה דהכא לכאורה פליג אזקני דרום **דלעיל** (כב:), דלדידהו מתוך שמרצה בציבור מרצה נמי ביחיד, ואף לכתחילה עולה. וכתב, דשמא יש לדחות דהכא בנשבר הציץ או באינו על מצחו דסבר רבי יהודה דאין מרצה **ביומא** (ז:). ועוד יש לומר דאיירי הכא אף בזב ומצורע דלא מרצו בציבור וכיון דשם טומאה הותר בציבור לא ירד.

כג) גמ', טמא הואיל והותר לעבודת ציבור. הקשה הפנים מאירות, אמאי דווקא בטמא לא ירד, נימא הכי אף בזב, ונילף זר מטמא, דאי ילפינן דבר שלא מהכשרו (טמא ביחיד) מדבר שבהכשרו (טמא בציבור), קל וחומר דנילף שלא בהכשרו (זר) משלא בהכשרו (טמא דיחיד). וכתב הטהרת הקודש, דאין בידינו כח ללמוד קל וחומר אלא אם מקובל מחכמי התלמוד אשר רוח אלוקים דיבר בם. ודווקא קרבן מקרבן כגון בשר ואימורים יליף מקל וחומר, אבל לא סוג פסול מפסול אחר. אלא דהקשה, למאי דיליף **לעיל** (טו:). דזר מחלל עבודה מקרא ד"ויזנורו מקדשי בני ישראל", ויליף מ"ויזנורו מקדשי" אכהנים טמאים שיזנורו, ומ"בני ישראל", ללמד דבני ישראל נמי יזנורו כדי שלא יחללו תרוייהו אי יעבדו, אם כן כמו דדימו חוץ למקומו לחוץ לזמנו מטעם היקש, הכי נמי נקיש זר לטמא דלא ירד, ואין היקש למחצה.

כד) גמ', שם. כתב הטהרת הקודש, דהיינו טמא מת ושרץ, אבל זב ובעל קרי ומצורע דטומאה יוצאת מגופו, הוי כזר.

דף פה ע"א

א) תוס' ד"ה לא תהא פחותה, תימא אמאי איתותב הכא לימא אנא דאמרי כרבי שמעון. פירש הצאן קדשים, דרבי שמעון סובר דבשחט בלילה לא ירד, אף דמורה בעוף ששחט בפנים והעלה בחוץ דפטור, וחזינן דאין כאן סתירה. אבל **בעולת שלמה** הקשה, הא רבי שמעון סובר דעוף ששחט בפנים והעלהו בחוץ דפטור, אלמא איהו נמי לית ליה לסברא "דלא תהא פחותה וכו'", דאי סבר לה, ליחייב. נולכאורה יש לומר, דרבי יוחנן עצמו אמר רק את הדין דחייב אף דשחט בלילה, והגמ' היא שביארה דטעמו משום "דלא תהא פחותה וכו'", והקשו התוס', דיש לבאר טעמו דסבר כרבי שמעון, ותיירצו דאמר אף את הסברא "דלא תהא פחותה וכו'", ומשום הכי הקשו עליה דודאי לרבי שמעון לא בעי להאי טעמא, דבלאו הכי חייב בחוץ כיון דלא ירדו].

ב) בא"ד, דהכא קאמר אפילו לרבי יהודה. והקשה הצאן קדשים, דהא **תוס' לקמן** (קח:). ד"ה שחיטת לילה כתבו דלכולי עלמא לרבי יהודה בשוחט בלילה והעלה בחוץ פטור, ואיך אמר הכא רבי יוחנן לדידיה דחייב. ותיירצו **הלשם זבח ומים קדושים**, דהתם היינו לזעירי, ורבי יוחנן דהכא פליג עליה, ומפרש לרבי יהודה כמסקנא דהתם, ומה שכתבו שם התוס' דהווי לכולי עלמא, אין כוונתם ממש כולי עלמא, אלא היינו רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון אליבא דזעירי, דרבי יוחנן פליג.

ג) בא"ד, וכי תימא דההיא כרבי שמעון וכו'. הקשה העולת שלמה, מהיכי תיתי לתוס' דרבי שמעון פליג אסברא "דלא תהא פחותה וכו'", דיש לומר דאף דלרבי שמעון בלאו הכי חייב בשוחט בלילה בפנים והעלה בחוץ, משום דלדידיה בפנים נמי לא ירד. מכל מקום האי סברא נמי אית ליה, כדסבירא ליה לר' יוחנן.

ד) בסוה"ד, וי"ל דבלן ויוצא וטמא לא שייך לא תהא פחותה משוחט בחוץ. פירש העולת שלמה, דהסברא "דלא תהא פחותה וכו'" היא, דניחוי כאילו לבד מהפסול דאית ביה, הוי כאילו שחטו בחוץ, דגור הכתוב דחייב, ובלן ויוצא לא שייך לומר לא תהא פחותה משוחט בחוץ ולן והעלה בחוץ, כיון

יד) בא"ד, וי"ל וכו' ואף על גב דקרא ללא וכו'. פירש הצאן קדשים, דהיינו לאו שלא ישחט בדרום ולא ישחט על מנת להכניס דמה לפנים, כדפירש רש"י לעיל, משום הכי כתבו דשמעינן נמי דאם עלו ירדו, והיינו מדכתב שם "אשר יהיה בו מום כל דבר רע", דהיינו דשחיטת דרום דמיא לבעלי מומים, ולענין אם עלו ירדו.

טו) תוס' ד"ה הניתנין למעלה, בתוה"ד (בנמשך לעמוד ב'), דהוה ליה למינקט נשחטה בלילה ונשפך דמה ויצא דמה. פירש הברכת הזבח, דנראה דבהא פליגי, דהוה ליה למנקט גוונא דפליגי בה רבי יהודה ורבי שמעון. והקשה הפנים מאירות, אמאי לא דייק מהא דלא פליגי רבה ורב יוסף אלא בשיטת רבי שמעון, ולא בדרכי יהודה, על כרחך דרבי יהודה ורבי שמעון פליגי בניתנים למעלה. ותירץ החק נתן, דשמא לא פליגי רבי יהודה ורבי שמעון בניתנים למעלה שנתן למטה, והא דלא פליגי רבה ורב יוסף בשיטת רבי יהודה, היינו משום דלא מצי רב יוסף למימר דכמו בניתנים למעלה לא ירדו, הוא הדין בדרום, דאדרבה לחמור מקשינן דהיינו לנשחטה בלילה דאמר רבי יהודה דירדו, כל שכן נשחטה בדרום, ואי משום ניתנין למעלה שנתן למטה ואפילו הכי לרבי יהודה לא ירדו, היינו משום דלרבי יהודה שלא במקומו כמקומו.

טז) בא"ד, דלא חזי לעבודת ציבור וכו' לא יאמר רבי שמעון אם עלו לא ירדו. הטהרת הקודש הביא, דרש"י בנדה (מ:). **בר"ה ושקבלו** כתב להדיא, דרבי שמעון מכשיר אף בפסולים דלא חזו לעבודת ציבור, דפירש שקבלו פסולין, כגון בעל מום.

יז) בא"ד, כי שמא בנשפך הדם ונאבד קודם קבלה לא יאמר רבי שמעון. הקשה בחידושי הגרע"א, דרבה **לקמן** (קח:). אמר קבלה בכלי חול איכא בינייהו, כלומר דלרבי שמעון לא ירד, וכלי חול הוי כנשפך מהצואר, הרי דבלא קבלה אמר רבי שמעון דלא ירד.

דף פד ע"ב

יח) תוס' ד"ה ומוציא, בתוה"ד, אבל קשה כלאיים ויוצא דופן היכי משכחת וכו'. כתב הקרן אורה, דלשון תוס' אינו מדוקדק, דאין מובן מאי קשה ליה כלאיים ויוצא דופן טפי מאתנן ומחיר, הא אינהו נמי נפסלו להקרבה ואין קדושה חלה עליהם, ולקמן (קיד:). הקשו מכל הני איך חלה קדושה עליהם. ותירץ העולת שלמה, דכלאים ויוצא דופן הוי פסולו בגופו ולא קדשו קדושת גוף, וכדאיתא **בתמורה** (יז:), דמקדיש טרפה הוי כעצים ואבנים ויכול לפדות בלא מום, אבל אתנן ומחיר דאין פסולם בגופן, חיילא עליהו קדושת גוף.

יט) בא"ד, שם. הקשה העולת שלמה, אמאי הקשו התוס' רק למאן דאמר בהוויתן קדושים, ולמאן דאמר ממעי אמם קדושים לא קשיא להו, הא כלאים הוי ממעי אמו ולא קדש. ותירץ, דצריך לומר דאף כלאים אין נפסלים אלא בגמר יצירתם, אבל הקדושה חיילא עליהו מיד בתחילת יצירתם.

כ) בא"ד, שם. הקשה הקרן אורה, אמאי אוקי שנפסלו כשהן קדושים משום דלא שייך להקדישם אחר שנפסלו, נוקי שנפסלו כשהן חולין, ושייך להקדישם אליבא דרבי שמעון דאמר **בבכורות** (כז:), כולן נכנסים לדיר להתעשר חוץ מטומטום, ושפיר חיילא על אלו הפסולים קדושת גוף ואיצטריך קרא ללמד דירדו.

כא) בא"ד, וי"ל דמקדישן בבטן קדושת פה. כתב הצאן קדשים, דאף דטומטום ואדרוגיגוס לא קדשו אף בשקידשם בקדושת פה, היינו דווקא בדידהו דאמרינן מסתמא לא היה דעתו על בעלי מומים, מה שאין כן בכלאיים דידע בהו ואפילו הכי הקדיש ודאי קדוש. וביוצא דופן הוי טעמא, כיון דנפסל רק כשיצא ובבטן אמו היה ראוי, חייל עליה קדושה בבטן.

השפת אמת, דרש"י נקט דהברייתא איירא בנפסל קודם הפשט, דנשרפת בעזרה, ומהא דייקא הגמ' דהוא הדין דבקידשו המזבח נמי לאו בר הפשט הוא. וכתב דפירושו דחוק, דבשלמא בנשרפת בעזרה מטעם פסול פשיטא דאין צורך בהפשט ונתוח, ולא בעינן קרא לילף לה, אבל היכי דעלה למזבח דלא ירדו, דהוי עבודה לגבוה שפיר יש לומר דבעי הפשט. אמנם מהתורות כהנים (פר' ויקרא פרשתא ה') מבואר, דקרא ד"אותה" דאתי למעט הפשט וניתוח היינו אפסולין שנשחטו למעלה דלא ירדו. ונשאר בצריך עיון.

יב) רש"י ד"ה פשיטא, דירדו דהא חזרין ועולין. כתב העולת שלמה, דלא דמו לאימורי קדשים קלים שהעלם קודם זריקה, דלא ירדו אף דאי ירדו חזרים ועולין, דשאני עלו מחיים דאסור מדרבנן לשחוט בראש המזבח גזירה שמא תטיל גללים כמו שכתבו התוס' לעיל (נח). ד"ה קשי.

דף פה ע"ב

יג) גמ', ואנן ניקום ונעביד להו לכהנים וכו'. הקשה המצפה איתן, אמאי לא משני כדמשני בפסחים (נט). "כהנים זריזים הם", ופירש רש"י (שם) ד"ה כהנים זריזים, והמעלן שם יודיע לאחיו הכהנים ויזהרו בהן. ותירץ, דהתם דבהקטרה אחר תמיד דאיסור עשה הוא סמכו שיודיעום, אבל הכא דפסולים להקריב, עוברים בלאו, לא סמכו. אבל הקשה, דבמנחות (מ:) סמכו אף באיסור כרת. אמנם כתב דאפשר דהא דאמר הגמ' "אפילו הכי עדיפי דלא יהו קדשי שמים וכו'". דהיינו בצירוף הסברא "דכהנים זריזים" ויודיעו, או משום דקיימא לן טעה בדבר מצוה פטור, ולכך לא חשיב תקלה כל כך.

יד) גמ', ופשיט לא ירדו וכו' ופירש רש"י ד"ה לא ירדו, דנעשו לחמו של מזבח, ומיהו מעילה לית בהו דלא הובררו לחלק ראוי לגבוה. ובמעילה (ז:)
פירש רש"י ד"ה האמר עולא, דלא ירדו שנעשו לחמו של מזבח דקלטן מזבח, דכיון דחד גופא הוא כי הדר זוריק הדם לאחר העלאת אימורין הויא זריקה ולא ירדו. דהיינו דאיירינן דווקא בגוונא דנורק עליהם הדם. ובשיעורי הגרי"ד הביא דברי הכסף משנה שכתב (פ"ג מפסולי המוקדשין הי"ב) כלומר אף על פי שהעולם בפסלות, כיון שנורק הדם אחר כך לא ירדו. והקשה, דאם כן היאך מיבעי ליה לענין מעילה דאי בעי לפני זריקה הא אפילו ירדו, ואי לאחר זריקה פשיטא דאית בהו מעילה. ורצה לבאר, דדין "לא ירדו" יש עליהם גם לפני הזריקה [וכמשמעות פירוש רש"י כאן] אבל להקטיר אי אפשר אי לא יורקו הדם. אמנם כל זה אפשר לומר לשיטת הרמב"ם (פ"ג מפסולי המוקדשין ה"ג) דשייך לא ירדו גם בכשרים. אבל אם כל מה שלא ירדו היינו דחל על העולה דין הקטרה, אי אפשר לומר כן. ועיין באחייעזר (ח"ב סכ"ז ב' בסוגריים) שכבר עמד בדברים אלו והוכיח מלשון הגמ' לעיל (בעמוד א') אמר ר' זירא אף אנן נמי תנינא שנשפך דמה כו' ומה התם דאם בא לזרוק אין לו לזרוק אם עלו לא ירדו הכא דאם בא לזרוק זורק לא כל שכן, דהכא איירינן בלא זרק.

טו) רש"י ד"ה הואיל וכשרים, ומיהו מחוסר אבר לא משום הקריבהו נא לפחתך וכן מום מגונה. כתב הפנים מאירות, דמשמע מדבריו, דמום מגונה פסול כמו מחוסר אבר, ותרווייהו משום הקריבהו נא לפחתך. והעיר דבקדושין (כד:) ילפינן דמחוסר אבר פסול מקרא ד"מן העוף ולא כל העוף", ושמע מינה דשאר מומים כשרים, אמנם מסוגיין מוכח דאף שאר מומים פוסלים דאי כשרים נימא דכשר בשאר מומים דומיא דעופות. וכעין זה כתב הקרן אורה. ועיין באות הבאה.

טז) בא"ד, שם. הצאן קדשים הביא קושית תוס' לעיל (לה:) ד"ה אלא בדוקין, דלמה ליה משום "הקריבהו נא לפחתך", תיפוק ליה מדדרשינן בקדושין (כד:) דמחוסר אבר פסול מקרא ד"מן העוף ולא כל העוף". ותירץ, דרבי

דאחר שנפסל בשחיטה לא שייך כבר פסול לינה או יוצא, דדוקא בשחט בלילה בחוץ, דבזמן השחיטה היה קודש ושייך ביה פסול לילה, חייב גם על העלאה.

ה) גמ', איבעית אימא שחיטת לילה בפנים מיקטל קטליה. הקשו תוס' לקמן (קיא:): ד"ה השוחט, דהא לעיל (טט). תניא יכול תהא שחיטת חולין בפנים, וקדשים בין מבפנים ובין מבחוץ מטמאה אבית הבליעה, תלמוד לומר נבלה וכו', כלומר דלמדו מקרא דשוחט עוף בפנים אין מטמא בגדים, ואי אמרינן מקטל קטליה אמאי אין מטמא בגדים הא אין כאן שחיטה. ותירץ, דשאני טומאת בגדים שאין שום שחיטה מטמא בגדים אפילו דטריפה או נרבע.

ו) גמ', אמר עולא אימורי קדשים קלים וכו' אמר רבי זירא אף אנן נמי תנינא נשפך הדם וכו'. [עיין בתוס' לעיל (פג:)] ד"ה למעוטי. כתב הקדשי דוד, דמשמע מרבי זירא דתלי לה בנשפך הדם, דאיירי אליבא דרבי שמעון, דאיהו אמר דבנשפך הדם אם עלתה לא תרד, אבל לרבי יהודה דאמר דבנשפך תרד הכא נמי תרד. אמנם מהרמב"ם (פ"ג מפסולי המוקדשים ה"ו), דפסק כרבי יהודה, ובהלכה ב' פסק כעולא, מוכח דסבר דעולא איירי אף אליבא דרבי יהודה, והכא מודה כיון דאחר כך יזרוק דמה דלא תרד, וטעמו דמדאייתו לעולא לעיל (פג:). ובמעילה (ז:): מוכח דלכולי עלמא הדין כן, ודוקא רבי זירא בעי להוכיח כן משיטת רבי שמעון, ולמסקנא נדחה.

ז) גמ', שם. ביאר החזון איש (סימן יט סקט"ו), דקמשמע לן שמקטירם מיד ואין צריך להמתין לזריקת דמם, ואין לומר דאשמועינן דאין צריך להורידם, אבל עדיין לא יקטירם, ועיין שם בראיותיו. וכן דעת העולת שלמה, אלא שהקשה, דאי מקטירם אף קודם זריקת דמים ואין חושש אפילו לסדר דאורייתא, אמאי אמרו דלמאן דאמר אין הפשט וניתוח בראש המזבח, צריך להורידה למטה ולהפשיט, אף דאינו אלא מדרבנן משום גנאי כמו שכתב רש"י ד"ה אין הפשט, אלא משמע דאין מקטיר מיד אלא ממתין עד הזריקה. ודחה, דכיון שהעלם נעשו לחמו של מזבח כאילו נורק הדם ואין כאן איסור כלל, אבל היכא דאיכא איסור אפילו איסור דרבנן ירדו.

ח) גמ', שם. כתב החזון איש (סימן יט סקט"ו), דבהעלה קודם זריקה, אף אי נשפך דמם לבסוף, לא ירדו. ונסתפק, אם ירד אחר שנשפך הדם וחזר והעלהו אי ירד, דמחד גיסא, העלאה שניה היתה אחר שנשפך הדם, ומאידך, בהעלאה קמייתא נעשו לחמו של מזבח להא דאם עלו לא ירדו.

ט) גמ', ומה התם דאם בא לזרוק וכו'. הקשה הטהרת הקודש, דהא חזינן מרש"י ד"ה פשיטא דכשרים גרועים מפסולים לענין לא ירדו, משום דאף אי ירדו יעלם מה שאין כן בפסולים, אם כן הכא נמי נימא דנשפך דפסול נחא דלא ירד, אבל קודם זריקה דיכול לזרוק ולאחר מיכן להעלות, ירד. ותירץ החמדת דניאל, דהשתא לא נחתא הסוגיא להאי סברא ולא איירי בה, וסברת רבי זירא ד"ומה התם וכו'" היא רק דהוי לחמו של מזבח אף קודם זריקה, והא שפיר משתמע.

י) גמ', לעולם אחיים וברוקים שבעין. כתב הקרן אורה, דמשמע דהאי אוקימתא אינה אלא לדחות הסייעתא לעולא, אבל רבי זירא ועולא גופיהו מוקמי בכשרים. והנה הרמב"ם בפירוש המשניות ור"ע מברטנורא פירשו למתניתין בגוונא דפסולים בדוקין שבעין, והקשו הצאן קדשים והמראה כהן, דכיון דקיימא לן כעולא, נוקי למתניתין בכשרים כפשטות הלשון. ותירץ הקרן אורה, דאנן קיימא לן כעולא רק בגוונא דקודם זריקת הדם דאיירי בה, אבל בנשפך ודאי מודה עולא דתרד מדלא איירי בנשפך, ואם כן על כרחך בעינן לאוקמה למתניתין דנשפך בקדשי קדשים ופסולים בדוקין שבעין.

יא) רש"י ד"ה ונתח אותה, אמרינן בתורת כהנים וכו' והא נמי דבראש המזבח נהי דלא תרד דקדשה מזבח מיהו לא בעי הפשט וניתוח. ביאר

משמע מדבריו, דקא משמע לן מדכתיב "והקטיר בו הכל" דאין צריך לחלוץ. והעיר, דבאמת נראה דמחוברין אסור לחלוץ וצריך להקטיר הכל, וכן כתב הרמב"ם (פ"ו ממעשה הקרבנות ה"ב). אמנם סיים דאולי רש"י מודה לדבריו, אלא דבסלקא דעתא הווי אמינא נמי דמצוה לחלוץ.

ג) גמ' מאן תנא כו' דאמר פירשו ירדו רבי היא כו', פירש רש"י ד"ה מאן שמעת, דמתניתין אליביה אתיא, והתוס' ד"ה מאן שמעת, ור"י פירש כרבנן דוקא היא וכו'. כתב השפת אמת, דלכאורה דלשון הגמ' "מאן תנא פירשו ירדו" שהוא לשון הבריייתא, ועלה הקשו "מאן תנא", ולא אמרו "מאן תנא פירשו אין מעלין" משמע כפירוש התוס'. אכן לרש"י נראה דכונת הגמ' להוכיח דתנא דמתניתין סבר כרבי אף דלא נזכר דין ירדו במשנה, והיינו משום דפליגי בבריייתא דלרבנן יעלו ולרבי אפילו עלו ירדו, ממילא מתניתין דדרשו כרבי מסתמא נמי סברה דירדו, דאין לעשות ג' מחלוקת בדבר. עוד יש לומר, דבמתניתין עצמה משמע דירדו, כיון דסמכו התנא להני דאם עלו ירדו. וכן משמע מהרמב"ם בפירוש המשניות, וגם ביד החזקה (פ"ג מפסולי המוקדשין ה"טז) דפסק כרבי דירדו, ולתוס' סתם מתניתין כרבנן.

ד) גמ', אבל פירשו קודם זריקה אתיא זריקה ושרייתנהו וכו' מה אשם עצמותיו מותרים וכו'. הקשה הטהרת הקודש, הא אשם עצמותיו מותרים מטעם שכתב רש"י ד"ה מה אשם, והאי טעמא שייך נמי בעצמות שפרשו אחר זריקה, ואם כן נילף מיניה לעולה דאף עצמות שפירשו אחר זריקה יותרו. ותירץ, דילפינן כמו אשם דאחר שקבעה הזריקה את הבשר להיתר נקבעו גם העצמות לאותו דין ומותרים, כך בעולה כשקבעה הזריקה את הבשר למזבח נקבעו גם העצמות לאסור, אבל כשפירשו קודם זריקה ואין כח בזריקה לקבעם למזבח, הזריקה מתירה אותן כמו באשם, דהרי היה קדשי קדשים ובאיסור מעילה והזריקה התירתם בהנאה, כן מתירתם בעולה, וכעין זה כתב החק נתן. ובעולת שלמה תירץ, דכיון שכשהן מחוברין צריך להקריבן למזבח כדיליף לעיל מ"הקטיר וכו'", והזריקה לא התירתם או, תו אינם מותרין לאחר שפירשו דליכא זריקה שתתירם.

ה) רש"י ד"ה מה, לא שייך נותר אלא במידי דבר אכילה. הקשה השפת אמת, דמאי נימא בעצמות שיש בהו מוח, דמסברא נראה דהא דקאמר מותרין היינו אכל עצמות העולה. ותירץ, דקודם זמן נותר בעי לשבור העצמות ולשרוף המוח.

ו) תוס' ד"ה עיכולי עולה, בתוה"ד, אי נמי כי היכי דלא נפקא ליה וכו'. הקשה בחידושי הגרע"א, מה הוכחה היא, ומה עדיף הקושיא דנלמד מעיכולי קטורת יותר מקושית תוס' דנלמד מעיכולי גידין, דלתירוצם הראשון מתורצת נמי קושיא זו, דקרא ד"אשר תאכל האש" דמיניה ילפינן לעיכולי עולה, נראה דמלמד גם בעודם על המזבח.

ז) בסוה"ד, שם. הקשה החק נתן, דבמעילה (ט:): דייק בגמ' להיפך "וכולן שפקעו מעל המזבח לא יחזיר, הא על המזבח יחזיר", והאי וכולן הא קאי נמי אגידים ועצמות דאם הם על המזבח, יחזיר. ותירץ, דהתם מיירי בנתעכלו קצת, והכא בנתעכלו לגמרי, ומשום הכי אין חזורים. או אפשר, דהתם במשלה בהם האור פורתא, והכא בשירי דנתעכלו יותר.

ח) תוס' ד"ה מה אשם, בסוה"ד, למה לי גזירה שוה בעולה הא בגופיה וכו'. תירץ השפת אמת, ד"לו יהיה" דעולה, קאי אעור דלית ביה עצמות, ומשום הכי אין ללמוד ממנו לעצמות, אבל באשם דקאי אבשר דאית ביה עצמות, שפיר ילפינן מיניה דשרו עצמות לכהנים.

ט) תוס' ד"ה ופליגא, וי"ל דהיינו פירשו קודם זריקה וכו'. הקשה השפת אמת, כיון דלרבנן עצמות הוי כבשר ממש ומעלים אותן כדכתיב "והקטיר את הכל", מאי שנא אי פירשו קודם או לאחר זריקה. עוד הקשה, אמאי

עקיבא יליף מקרא דמשחתם בהם מום בם, כל מקום שמום פוסל דבר ערוה ועבודה זרה פסול, וכל מקום שאין מום פוסל אין דבר ערוה ועבודה זרה פוסל. ואם כן קשיא דבסוגיא דהכא מוכח דנרבע בעוף פסול, ואמאי, הא מום בעוף כשר, ולהכי פירש רש"י, דרבי עקיבא יליף לפסול נרבע מקרא "דמן העוף ולא כל העוף", ומוכרח דמחוסר אבר לא מהתם יליף אלא מקרא דהקריבהו נא לפחתך.

יז) גמ', לא הכשיר ר"ע אלא בדוקין שבעין הואיל וכשרים בעופות. הקרן אורה הביא למה שכתבו התוס' לעיל (לה:): ד"ה אלא בדוקין, דלאו דוקא בדוקין כשר דהוא הדין בשאר מומין, אי אינם מחוסר אבר, אי נמי שאר מומין יפסלו מדרבנן. והקשה, איך ירדו משום גזירה דרבנן, ועוד אמאי פטור בשחטם בחוף.

יח) בא"ד, שם. רש"י במנחות (ע"ט). ד"ה דוקין שבעין כתב, דהוי מום עובר ואינו ניכר. וברש"י שם הקשה, איך יתכן שהוא מום עובר הא בבכורות (לח). אמרו דבכור נשחט על ידו, עיין שם מה שתירץ. וברש"י בבכורות (טז). ד"ה ואוליבא דר"ע כתב, דאינו ניכר כל כך. והביא שתי לשונות אי האי דק הוא שם המום, או שם לעפעפיים והכוונה שהיה מום בעפעפיים.

יט) תוס' ד"ה יש נרבע בעופות, הא דדרשינן וכו'. הפנים מאירות תירץ, לפי מה שכתבו התוס' לעיל (פד:): ד"ה ומוציא אני, דלא איצטרך קרא לנפסלו כשהן חולין אלא לנפסלו אחרי שהוקדשו, ואם כן איכא למימר דהתם ילפינן למעט בנרבע כשהוא חולין והכא לאחר שהוקדשו, והתוס' מיאנו בפירוש זה, משום דאם כן מאי מיבעיא דכל דליתיה ברובע ליתיה בנרבע, הא רובע כשהוא חולין יוכיח.

כ) גמ', מי אמר מן הבהמה להוציא וכו' דלמא הרי נעבדה בו עבירה. פירש הפנים מאירות, דהספק הוא אחר דילפינן ממן התורים לפסול מוקצה, אי הכא גרע ממוקצה כיון דהוקש רובע לנרבע, והיכא דליכא רובע ליכא נרבע, או דנילפיה ממוקצה דנעבדה בו עבירה נפסל הכא נמי יפסל.

כא) גמ', ואי בעית אימא מאי דוחה כלאחר יד. השפת אמת מסתפק, אי לאחר יד היינו דווקא בבעל מום משום דלא ברירא לרבי חנינא דירד, או דדין הוא בכל היורדין שאין פסולן בקודש, וכתב דנראה לו יותר כצד ב'.

כב) גמ', שם. וכן הקשה התוס' יו"ט, אמאי השמיט הרמב"ם דין זה בהלכותיו. והשפת אמת הוסיף דהרמב"ם בפירוש המשניות קבע הלכה כרבי חנינא.

דף פו ע"א

א) גמ', יכול יחלוץ גידים ועצמות תלמוד לומר והקטיר הכל וכו'. הפנים מאירות הביא, דבחולין (צ). איתא אליבא דרבי, דמחוברים דהתירא לא בעו קרא ד"והקטיר הכל" ללמד דעולין במחובר, כי איצטרך לפסולים כגיד הנשה. והקשה, אמאי מחוברים דהתירא פשיטא דעולים, הא איכא קרא ד"הבשר והדם" דמשמע מיניה שיחלוץ הגידים, ולהכי אתי קרא ד"והקטיר הכל" ללמד דמעלם. ואי נימא דאין הווי אמינא שיחלוץ גידים דהתירא, מהא דמצינו דראשה של עולה דינו ליקרב שלם (ומלא עצמות הוא), ומוכח דמעלין עצמות וגידים דהתירא, ועל כרחך איצטרך לגיד הנשה. אם כן מנא לן למילף מקרא ד"הבשר והדם" אכל גידים ועצמות אף דהיתר שפירשו דאין עולין, דלמא דוקא גיד הנשה דאסירא לא יעלו, ומהיכי תיתי בהתירא דפרשו לא יעלו. ותירץ הצאן קדשים, דכיון דקרא ד"הבשר והדם" מלמד נמי אעצמות, ובדידהו לא שייך איסורא וחיידש דפקעו ירדו, ילפינן מיניה נמי להתירא.

ב) רש"י ד"ה יכול יחלוץ, מצוה מוטלת עליו. כתב השפת אמת, דקצת

הדרגת היוזמי

מסכת זבחים דף פו – דף פז

ל שבט – א' אדר א' התשע"א

יט) גמ', מתיב רב כהנא וכו' ואי סלקא דעתך מחצות דאורייתא וכו'. החק נתן הביא תוס' חצונות דהקשו, נימא דהאי משנה בנתעכלו לגמרי, ובשרירי תלי בחצות מדאורייתא. ותיריך, דמקרא ד"והרים" דחציו להרמה, משמע דעד חצות יש מעילה אף בדשן שנתעכל לגמרי.

דף פז ע"א

א) גמ', ומה חצות שאין עושה לינה עושה עיכול וכו'. הקשה בחידושי הגרי"ז, דבשלמא אי לינה הוי פסול רק במוקטרים, אפשר לומר דלינה הוא זמן שאין ראוי להקטרה ולילפיה מעיכול, אבל הא אשכחן פסול לינה אף בדבר שאין מוקטר, ומה ענינו לדין עיכול דמוקטרים. אמנם הטהרת הקודש, פירש הטעם דלינה שייכא לדין עיכול, לפי מה שכתב הסמ"ק (ק'): דפסול לינה הוא משום שרוח צפונית מנשבת בחצי השני של הלילה, ומשנה את האיברים לגרעותא, ומהאי טעמא נמי כבר בחצות חשיב עיכול.

ב) תוס' ד"ה אמרי, אף על גב דאמרי בי רב רב הונא וכו'. רש"י בבבא קמא (קו). בד"ה אמרי בי רב פירש, דהיינו רב המנונא. וכתבו תוס' בסנהדרין (יז). ד"ה אלא, דלשיטתו לא קשה מידי דהוא תלמידו של רב חסדא.

ג) תוס' ד"ה מה חצות, ורבה לטעמיה וכו'. הקשה בחידושי הגרע"א, מאי פרכינן, הא אכתי איכא קל וחומר, ומה חצות שאין עושה לינה בארעא עושה עיכול במזבח, עלות השחר שעושה לינה בארעא אינו דין שעושה עיכול במזבח. ותיריך העולת שלמה, דאמרינן דיו לבוא מן הדין להיות כנידון אסוף דינא, דמהיכא ילפת מלינה, מה לינה בארעא אף עיכול בארעא ולא על המזבח.

ד) בא"ד, שם. הקשה הפנים מאירות, דבשלמא לרבה דסובר דאין לינה מועלת בראשו של מזבח, אתי שפיר דכשר ורק חצות שני עוכלתן, אבל לרב חסדא דסובר לינה מועלת בראשו של מזבח, מה הוצרך לקל וחומר דאית בהו עיכול, הא אפילו אית בהו בשר שלא נתעכל לא יעלה משום לינה. ותיריך, דבלחמו של מזבח לא נאמר פסול לינה. והקרא אורה תירץ, דרצה לומר דאית בהו עיכול דבכך נעשית מצותו ואין בו מעילה, מה שאין כן בלינה דאף דנפסל יהא בו מעילה.

ה) גמ', רב חסדא אמר אין בהם עיכול לעולם. פירש רש"י ד"ה אין בהן, דיחזירם למזבח. והקשה הקרן אורה, הא איירינן דהיו בעלות השחר על הרצפה ובודאי איפסלו בלינה, ואיך מחזירם למזבח. וכתב, דאולי אם היו על המערכה ושלטה בהם האש אין נפסל בלינה, אבל כתב דלא מצא כן. ועל כן פירש לולי דברי רש"י, דאין עיכול לעולם, היינו לצאת מידי מעילה, ואין הכי נמי דלהעלות אין מעלין. ובחזון איש (סי"ט סקמ"ג) תירץ, דאיירי דפקעו מעל המערכה ועדיין הם על המזבח, ומשום הכי אין כאן לינה, דביאר, דהא דחצות עושה עיכול היינו על המערכה. אמנם הביא דבמעילה (ט): מבואר דמתניתין איירא דווקא דפקעו מעל המזבח. וילכאורה הכי נמי משמע בגמ' דידן, דרב יוסף דאמר דאף דאינו בראש המזבח יתעכל בחצות, משמע שאינו כלל על המזבח.

ו) תוס' ד"ה ורב חסדא, בתוה"ד, שהרי אינו עושה לינה אלא לקרבנות היום שלפניו. כתב העולת שלמה, דלדבריהם יצא חידוש למאן דאמר אין לינה מועלת בראשו של מזבח, דאם היה בלינה ראשון על המזבח ובלילה שני היה על הקרקע, אין פוסל בלינה בעלות השחר שניה. וכתב לדחות, דהיינו דווקא לרב חסדא דסובר לינה מועלת במזבח כדכתבו תוס' ד"ה ומה חצות, ולא משכחת דעלות השחר שני יעשה לינה. ועיין אות הבאה.

ז) בא"ד, שם. הקשה העולת שלמה, אמאי לא תירצו תוס' דדיו לבא מן הדין, דכיון דסבר רב חסדא דחצות שני אין עושה עיכול, הוא הדין נימא

נדחקו התוס' לאוקמא כרבנן, הא אתי שפיר כרבי דקיימא לן כוותיה, ולרבנן נוקי קרא ד"לו יהיה" למעט מחוסר כיפורים וטבול יום כדלקמן (קג):.

י) רש"י ד"ה וכולן, הנך פסולין שעלו. וכן פירש הרמב"ם בפירושו המשניות. אבל ביר החזקה להרמב"ם (פ"ו ממעשה הקרבנות ה"ב) כתב דין המשנה רק לענין גידין ועצמות. וכתב המשנה למלך (פ"ג מפסולי המוקדשין ה"י) בסוף דבריו, דהרמב"ם פליג ארש"י, וסבירא ליה דבפסולים מהדרין פוקעים, ורק בגידים ועצמות אין מחזירין. ובלקוטי הלכות הביא רש"י במעילה (ט): ד"ה וכולם, דפירש כהרמב"ם דקאי דוקא אגידים ועצמות, וסיים דכן נראה להכריע.

יא) בא"ד, שם. הקשה הקרן אורה, מהיכי תיתי לרש"י דקאי אפסולים, הא מקרא דלעיל ד"הבשר והדם" נתמעטו גידים ועצמות דאין מחזירין אותן ולא פסולים, ואמאי נימא בהו דאין מחזירים אותם הא משלה בהם האור. ותיריך המנחת אברהם, דמסברא הוא, דכיון דחזינן דכן הדין בגידים ועצמות, הרי דכל שאינו בעיקר דין ההקטרה לא נתחדש בו דין החזרת פוקעין, ולהכי בגידין ועצמות דעלו משום הבשר, ליכא דין אהדורי פוקעין, ומהאי טעמא פסולים דנאמר בהו דין דאם עלו לא ירדו כיון דאינם בעיקר דין הקטרה, אין מחזירין אותם.

יב) רש"י ד"ה לא יחזיר, אין צריך להחזיר. הקשה הקרן אורה, מהא דתניא בתוספתא (מעילה פ"א ה"ז), גחלת שפקעה לא נהנין ולא מועלים, ואי יכול להחזירה, אמאי אין מועלים, הא לא מיקרי נעשית מצוותו.

דף פז ע"ב

יג) תוס' ד"ה וחציו להרמה, מיהו נראה וכו' כעין הרמה שאין ראויין להקטרה. הקשה הטהרת הקודש, מנא לן דבשרירי איירי, דלמא באיברים ממש, ונימא דגזירת הכתוב דבחצות כבר נגמרה מצוות הקטרה שבהן, ולכך אין עולין. אבל לרש"י בד"ה וחציו דפירש בסוה"ד, דבשר ממש ליכא למימר דאיקרו דשן. לא קשיא, דמוכרח דבשרירי איירי דאיקרו דשן. ועיין בדבריו עוד.

יד) בא"ד, ומיהו היא גופא לא ידענא וכו' דלמא קודם תרומת הדשן איירי. החק נתן והפנים מאירות הביאו, דרש"י במעילה (ט): ד"ה וכן גחלת, הרגיש בקושיא זו, ולהכי כתב, ומשמע נמי אפילו בגחלת שבתפוח, דאי אפשר שלא היו גחלים מעורבים באפר שצבור בתפוח, ואם נפלה גחלת מן התפוח לאש של מערכה ואחר כך פקעה גחלת מן המערכה לארץ לא יחזיר. ומשמע, דאף שכבר צבור בתפוח שהוא אחר תרומת הדשן מועלים.

טו) בא"ד, ונראה בעיני דדומיא דפסולים שפקעו וכו'. העולת שלמה כתב, דלא ידע מה הועילו באוקימתא דקודם חצות. וכתב דנראה דעיקר תירוצם, דדמו לפסולים שפקעו דאף לאחר תרומת הדשן על גבי המזבח יחזיר דמיירי בשרירי כמו שפירשו תוס' (עמוד א) ד"ה וכולן ואין ראויין להרמה כך גחלת מיירי נמי לאחר תרומת הדשן.

טז) בא"ד, ומינה נמי דווקא דבגחלת אין חילוק בין וכו'. כתב העולת שלמה, דהוא ענין חדש, והביא התוס' במעילה (ט): ד"ה וכולן דכתבו כן לחיזוק הקושיא, דאי איירי קודם חצות על כרחך הוא קודם תרומת הדשן ולא קשיא ארב.

יז) תוס' ד"ה אלא, בתוה"ד, ועוד דאלא גרסינן וכו', וצ"ע במגילה וכו' אמאי לא קאמר נמי להרמה. כתב הברכת הזבח, דלרש"י מיושב דאין כשר קודם אשמורה ראשונה, אמנם לפירוש תוס' דמתחילת הלילה כשר, קשיא.

יח) בא"ד, שם. הקדשי דוד תירץ, דאף דכשר כל הלילה, כיון דחכמים קבעו בכל יום זמנה מקרות הגבר וביום הכיפורים מחצות, לא תני לה עם הקטרה.

טז) **תוס' ד"ה כלי שרת**, בתוה"ד, ותימא לפירושו דאם כן תיקשי ליה מתניתין הלן וכו'. תירץ **הקרבן אורה**, דהכא דאיירינן בדם וקומץ, אמרו דכלי שרת מקדשם ויעלו למזבח, אבל מהיכי תיתי לומר דמכח הדם יעלו האיברים למזבח. וממנחות לא קשה, דדוקא דם דמיחסר רק העלאה למזבח אמרו דכלי שרת מקדשו, ולא במנחה דמיחסר קמיצה והעלאה.

דף פז ע"ב

יז) **רש"י ד"ה שקבלו פסולים**, הא זרקו כשרים לכתחילה נמי יעלו האיברים וכו', **הקשה השפת אמת**, הא הדם אינו מרצה דהא פסול הוא, ומה שעלה לא ירד אינו טעם מספיק להעלות הבשר, דהא פסולים עצמם שעלו אם ירדו אין עולים שוב, איברים שלא עלו מעולם לא כל שכן.

יח) **תוס' ד"ה כלי שרת**, הא אם לא זרקוהו לכתחילה לא יזרוק. **הקשה השפת אמת**, שמא דווקא הכא דקבלו פסולים אמרינן דלכתחילה לא יזרוק, דלא קידש הכלי, אבל בגוונא שקיבל כשר בכלי שרת, אפשר דלא ירדו, וכעין זה כתבו **התוס' לעיל** (עמוד א') **ד"ה לשלחן** דאי נסדר הלחם כמצוותו מקדש השלחן, ואם לאו אינו מקדש.

יט) **גמ', לא שקבלו פסולים אי נמי זרקו פסולין**. עיין **רש"י ד"ה שקיבלו**, דלרבי יוחנן דהלכה כמותו גבי ריש לקיש, כלי שרת מקדשין פסולין להקרב לכתחילה. ודלא **כתוס' ד"ה כלי שרת**, שכתבו דלרבי יוחנן אין מקדשין לכתחילה כדמוכח **במנחות** (ז). והביא **הזבח תורה**, **דהרמב"ם** (פ"ג מפסולי המוקדשין ה"ט) נמי פסק כרש"י. ואהא דבמנחות חזינן דרבי יוחנן סבר אין מקדשין, אין לומר דהרמב"ם סבר דהכא הדר ביה, משום דמצא סיוע ממתניתין, דמהיכי תיתי לדחות סוגיא מפורשת דמנחות מקמי סוגיא דילן דדחה ריש לקיש ראיתו, אדרבה, נימא דאחר דחיית ריש לקיש קבל דבריו ונקט דאין מקדשין. ורצה לומר דיש לחלק בין דם לשאר דברים, דבמנחות דאמר דאין מקדשין היינו בקומץ, אבל בדם סובר דמקדשין. תדע דהרמב"ם דייק לכתוב מקדשין **ד** הפסול, דהיינו דוקא דם ולא שאר דברים. אמנם תמה, מנא לן לחלק בין דם למנחה. לכך תירץ, דסמך על סוגיא **דלעיל** (כו:). דאמרו לפיכך מובח הפנימי מקדשו אפילו לקומץ דלא חזי ליה, משום דכלי שרת הוא.

כ) **גמ', אויר מזבח כמזבח דמי או לא**. **הרמב"ם** (פ"ג מפסולי המוקדשין ה"ב), פסק דאויר מזבח כמזבח דמי. והקשה **המהר"י קורקוס**, הא בסוגיין מסקינן בתיקו, ואי נימא דהרמב"ם מייירי בעומד בראש המזבח, דבהאי גוונא פשיטא דהווי כמזבח, אכתי יקשה אמאי לא כתב נמי לדין נקיט בקניא וכדאסקינן אסקינן בתיקו. ותירץ, דנפקא ליה **מדלעיל** (כו). דתלה עצמו וקיבל, דאמרו אויר מקום כמקום דמי, או **מלעיל** (כה:). דאויר מורק כמורק דמי. אי נמי, דסמך על מאי דפשיט רבי יוחנן מ"כשם שהמזבח מקדש", ואף דריש לקיש דחה לה, לא אזלינן בתר שינויא דדחיקא דיליה. **ובכסף משנה** תירץ, דכיון דלא איפשיטא, מספק לא תרד.

כא) **גמ', שם**. **הקשה בחידושי הגרי"ז**, מהא **דלעיל** (טו). נסתפקו בהוזה ונקטעה ידו קודם שהגיע הדם לאויר מזבח, ומשמע דלאחר שהגיע לאויר ודאי נגמרה הזאה, ואם כן מאי בעינן הכא. ותירץ, דשמא היינו דוקא לענין קיום דין זריקה, משום דקדוש בקדושת מזבח, אבל לענין קידוש פסולים בעינן מזבח ממש.

כב) **גמ', היכי מסיק ליה מכבש למזבח וכו' הא לא קשיא תפשוט**. **הקשה הפנים מאירות**, למסקנא דנסתפקו בתלה בקנה, אמאי לא תירץ רב אשי דמסיק מכבש למזבח בידו, דבכהאי גוונא ודאי דאויר כמזבח, עיין שם.

כג) **תוס' ד"ה אויר יש**, בתוה"ד, שהרי יש אויר מפיסק יותר מכדי אמה

דעלות שני לא יעשה עיכול. ולהכי גרס בתירוץ תוס' שהרי אין עושה עיכול אלא קרבנות וכו', (דהיינו, דכיון דיליף מחצות דאין עושה עיכול אלא לקרבנות היום שלפניו, הוא הדין עלות).

ח) **גמ', אמר ליה בשמנים**. **הקשה החזון איש**, אמאי לא אמרו דפליגי באבר שיש בו בשר חי דלא שייך ביה עיכול בחצות ראשון.

ט) **גמ', שם**. **הקשה הפנים מאירות**, אי סבירא לן דחצות משוי ליה עיכול כל היכא דאיתיה, ובשמנים לא הוי עיכול בחצות, אמאי איפליגו בלא היה על המזבח בחצות, הא אף בהווי עליו לא יהא בהו עיכול משום שומנם. ותירץ **העולת שלמה**, דודאי רבה ורב חסדא פליגי אדרב יוסף, וסבירא להו דעיכול לא הוויא אלא בשהה על המזבח בחצות, ומקשו מאי נפקא מינה לרב יוסף במחלוקת רב ורב חסדא, ותרצו דנפקא מינה בשמנים שהיו בחצות ולא נתעכלו ולא נעשו שרירי בעלות השחר או קודם חצות שני.

י) **גמ', שם**. **כתב הרמב"ם** (פ"ב ממעילה ה"ב), עצמות העולה שפקעו מעל המזבח קודם חצות הלילה מועלין בהם, אחר חצות אין מועלין בהן. והקשה **החך נתן**, מהא דתנינן **לעיל** (פו). דעצמות אין מחזירין אותן, ואם כן לית בהו מעילה וכדמוכח שם דהא בהא תליא, והרמב"ם עצמו נמי פסק כן (בפ"ו ממעשה הקרבנות ה"ב). וכתב, דצריך להגיה ברמב"ם "אברים" במקום "עצמות" והביא שכן כתב **הברכת הזבח** במתניתין. ואכתי הקשה, אמאי לא הביא פלוגתת רבה ורב חסדא גבי פקעו קודם חצות, ומוכח דסובר דרב יוסף פליג, וכן משמע משלחו מתם הלכתא כרב יוסף דפליג עליה. וכן הוכיח מקושיית **הפנים מאירות דלעיל** (באות הקודמת), ורק אביי כדי שלא יחלקו כל הני רבוותא ארבה רבו פירש דלא פליגי, ו"הלכתא" פירושו, דאמר פירוש יפה.

יא) **תוס' ד"ה הלכתא**, בתוה"ד, ולא שייך למיפרך הלכתא למשיחא. **הגרע"א** (בגליון הש"ס) ציין **לתוס' לעיל** (מה:). **ד"ה הלכתא למשיחא**, דתירצו בתרי אנפי, חדא, דדוקא רב יוסף מקשה כן וכולי עלמא לא סברי להאי קושיא. ועוד, דלא פריך הלכתא למשיחא אלא היכא דאיכא תרתי שהוא למשיחא וגם עושה איסור, [כיון] דליכא נפקותא בהלכתא אלא על ידי איסור לא שייך לפסוק למשיחא.

יב) **גמ', לינה מועלת בראשו של מזבח וכו'**. **במקדש דוד** (סימן ד סק"ה) פירש דטעמא דלא יפסל, משום דהווי תחילת הקטרה. ולהכי נסתפקו רק **בראשו** של מזבח.

יג) **גמ', היכי דמי וכו' אמרת דלא ירדו בראשו של מזבח מבעיא**. **הקשה השפת אמת**, הא איכא נפקא מינה לענין דם, דאי אין לינה מועלת כיפר, ואי מועלת הווי עליה רק דינא דלא ירדו, אינו מכפר, ובעי לאתווי קרבן במקומו, (לשיטת **תוס' לעיל** נו. **ד"ה מנין**), וכן לענין הפשט, **דלעיל** (פה). אמרו דאף דפסולה לא תרד אין בה הפשט, אבל אי כשרה חייב בהפשט.

יד) **גמ', ואלא דירדו**. מכאן הוכיח **הקהלות יעקב** (סמ"ו סי"א), דלינה פוסלת דוקא ברגע עמוד השחר, דאי כל היום דמחרת יכול לעשות לינה על הקרבנות דיום אתמול, אפילו אי אין לינה מועלת בראש המזבח יפסל בלינה בשעה שירדו. והקשה, מהא **דלעיל** (כא). דלמחר אין מקדש מהכיוור, אף אם היה שקוע בשקיעת החמה, אי עלה בלילה הוי פסול לן ולא רק בשקיעה. והביא, **דבחזון איש** (סי"ט סקמ"ה) חילק, דלן דלילה שייך בכל הלילה, ודיום דוקא דעמוד השחר.

טו) **גמ', ולשלחן מדמינן לה וכו'**. **החך נתן** הביא בשם **תוס' חצוניות** דהקשו, מאי חזית למילף מזבח משולחן דאין לינה מועלת בו, אדרבה נילפיה משאר כלי שרת. ותירצו, דילפינן מזבח דהווי כלי שרת קבוע משולחן שהוא כלי שרת קבוע.

הדרג היזמי

מסכת זבחים דף פז – דף פח

א' אדר א' – ב אדר א' התשע"א

כהנים (צו פר"א הי"ב)

ב) מתני', אין כלי הלח מקדשת את היבש וכו'. דייק בלקוטי הלכות, דמהא דדוקא יבש נתמעט דאינו מתקדש בכלי הלח, ומשמע דלח אפילו לא בעי מידה מתקדש על ידי כלי מדידת הלח. (דהא אף יבש אין נמדד במידת הלח, ומשמע דרק משום דיבש אין מתקדש). **ובמקדש דוד** (סימן ג סק"ג) העיר **מרש"י ד"ה אלא מידות** שכתב, לפיכך אין מקדשין אלא על ידי מדידה, משמע דבהאי גונא דדם דלא בעי מדידה אין מתקדש.

ג) תוס' ד"ה מדות, פירש בקונטרס וכו' פירש ר"ת וכו'. **הרש"ש** פירש, דכלי נמי הוי לשון מדידה כלשון הפסוק "וכל בשליש" (**ישעיה מ', יב**), דפרשו שם "וכל" מלשון מדידה. וכן תרגם **התרגום** (שמות טז, יח) אקרא ד"וימודו בעומר", "וכלו". וכתב, דשמא הונח מתחילה שורש "כול" על מדידת הלח, ומודד על מדידת היבש, ולהכי אמרו "כלי הלח" ו"מידות היבש". דגדולה מזו מצינו, דאותיות שהן ממוצא אחד או הדומות בכתיבה, באות לפעמים זו תחת זו כמו שנתבאר בספרי המדקדקים. עוד פירש, דכלי הלח מוכרח שיהיה לו תוך, דבלית ליה תוך ישפך, ולהכי אמרו "כלי", לאשמועינן דבלא תוך אין מקדש, כמו שאמרו **במנחות** (עח:), אבל יבש דשייך למודד בלא תוך, קראו מידה.

ד) גמ', אמר שמואל לא שנו אלא מדות אבל מזרקות מקדשין. כתב **הרש"ש**, דלפירושו (באות הקודמת), אתי שפיר דלא איירא מתניתין אלא במדות. אבל **לרש"י ד"ה מידות היבש** ור"ע **מברטנורה** שפירשו דמתניתין איירא במזרק, היינו דלא כשמואל. ותירץ, דמשום הכי פירש רש"י, דשמואל לא קאי אלא אסיפא דמתניתין, דתנן "אין כלי הלח מקדשין את היבש".

ה) רש"י ד"ה אלא בפנים, בעזרה. הקשה **השפת אמת**, אם כן מאי מקשו מאי בינייהו, הא ודאי בפנים ותוכן לאו חדא מילתא, ותוכן איכא בינייהו, ואי לא ידעו פירוש "בתוכן" הוי להו להקשות מאי בתוכן. ומשום הכי פירש, ד"בתוכן" פירושו בתוך הכלי, לאפוקי נגע מבחוץ או חקק בדופן הכלי מבחוץ, והקשו מאי בין בתוכן לבפנים, ותירצו, דלמאן דאמר "בתוכן" גודש ובירוח אינו בכלל, ולמאן דאמר "בפנים" גודש ובירוח בכלל, דרק מבחוץ לכלי לגמרי אין מתקדש. ומכח קושייתו על רש"י כתב, דקרוב בעיניו דטעות סופר הוא, ורש"י קאי אברייתא דלקמיה, שאמרה "מתוכן" ו"בפנים", דהא כאן אמרו ו"בפנים" ורש"י כתב "בפנים" כמו בברייתא.

ו) גמ', אין מלאין אלא שלמין. הכא פירוש מלאין שיהא בהן שיעור שלם וכו' וכדפירש **רש"י**. **והמרומי שדה** הביא **דהטורי אבן חגינה** (כג: ד"ה עשאו), ביאר דמאי דאיתא בגמ' (שם) "הצריך לכלי הכלי מצרפו שאין צריך לכלי אין כלי מצרפו", ואזיל אקרא **דבמדבר** (פ"ז יד) "כף אחת מלאה קטורת", (דמהתם ילפינן דין צירוף כלי) היינו קידוש כלי, וכדאיתא הכא דמלאים היינו שלמים בשיעור. והקשה, הרי אותה קטורת דנשיאים היתה קטורת זרה על מזבח החיצון, ושל יחיד, (עיין רש"י שם) ואם כן מה שייך גבה "שיעור". ועוד, דאפילו על מזבח הפנימי אין שיעור מדאורייתא, ולדבריו מה שייך לשון מלאה. וכתב שעל כרחין מוכח ד"מלאה" דקרא כמשמעו ולא לקדוש כלי שהרי קטורת המכתשת מקדשו. ו"הצריך לכלי" היינו שאי אפשר לאחוז אלא בכלי כמו קמח וקטרת וכדומה, לאפוקי בשר.

ז) גמ' אין מקדשין אלא מלאין. פירש רש"י ד"ה **ואין מקדשין**, כלומר שיהא בהן שיעור שלם אם יבש הוא שיהיה שם עשרון שלם למנחה ואם מנחת נסכים היא שניתנה בכלי יהא שם ג' עשרונים לפי שני עשרונים לאיל וכו'. **בחיודשי הגריז** ביאר, דכוונת רש"י, שהוא דין בחפצא שאינו ראוי להתקדש כשחסר כל השיעור הצריך, וגרע מהא "דכלי הלח אינו מקדש את היבש", דהתם המנחה בת קידוש היא אלא שאינה ראויה לאותו כלי, מה שאין כן

סובב. כתב **החק נתן**, דמדלא כתב רבינו חיים יותר משני אמות טובב ויסוד, משמע דאמה יסוד חשיב קרקע ורק אמה טובב חשיב כמזבח. וכן הוכיח **מתוס' ד"ה עולת** דהקשו, דאמה תחת רגליו כשרה, ובאותה אמה ליכא אויר מזבח ואמאי תלו הא בהא. ואי נימא דיסוד חשיב מזבח הא נמי אויר מזבח הוא, ומוכח דסובר דיסוד לא הוי כמזבח. ועיין באות הבאה.

כד) בא"ד, שם. הקשה **הצאן קדשים**, מהא **דתוס' לעיל** (סב:) ד"ה אויר כתבו, דאויר קרקע לאו דווקא שהיה פורח על אמה יסוד ואמה טובב. עוד הוכיח דלא כרבינו חיים, מהא דבסוגיא (שם) הקשו, דאי המזבח ל"ב והכבש ל"ב הווי ס"ד, ומשני, דפורח על אמה יסוד או הסובב. ותירץ, דרבינו חיים סובר דרב פפא דאמר אויר קרקע מפסיקו, קרקע דווקא קאמר, ודלא כתוס' דהתם, וסבירא ליה כרב **דלעיל** (נד). דאמר בדרום לא היה יסוד בבנין, ודלא כלוי דאמר שהיה יסוד ואין שופכים בו. ולפי זה הכוונה פורח על יסוד אמה ועל טובב אמה, דיווד ממקום המזבח ולא מהכבש, ואינו ממש על הכבש, אלא על מקום שהיה ראוי שיהא בו, ובהאי אמה דיסוד היה ממש אויר קרקע, ודלא **כתוס' לעיל** (סב:) ד"ה **שיתין** שכתבו דרב פליג אמירא דפורח על אמה יסוד.

כה) גמ', בעי רמי בר חמא יש חיבור לעולין או לא. **החזון איש** (סי"ט סק"ל"ב) פירש, דאי יש חיבור אי רוב במזבח יעלה ואי רוב בחוץ ירד, ואי אין חיבור חותכים, והא דבמזבח יעלה ושחוח ירד. ונסתפק, להצד דיש חיבור ואזלינן בתר רוב, מאי נימא בחצי מצומצם על המזבח, דלכאורה נראה, דכיון דאין כאן רוב ילך כל חלק לפי מקומו. וקשה, **דבכריתות** (יד.) הקשו דלא שייך שחצי אבר ירד וחצי יעלה, והא איתא בכהאי גונא. ותירץ בתרי גווני, או דלצד דיש חיבור ואזלינן בתר רובא לא מיקרי העלאה למזבח עד שיעלה רוב, ובפלגא ירד כולו. או דיש לומר דלא משכחת לה משום דאי אפשר לצמצם.

כו) תוס' ד"ה עולת, בתוה"ד, ואם כן אין כאן אויר מזבח. הקשה **החזון איש** (סי"ט סק"ט), מהיכי תיתי לתוס' דבהאי אמה אין אויר מזבח לענין אם עלו לא ירדו, הא **תוס' לעיל** (נד.) ד"ה **ואי** כתבו, דמליקה הנעשית שם כשרה, וכי היכי דחשיב מקום הקטרה להכשיר מליקה, הוי נמי אויר קדוש להכשיר פסולים.

כז) רש"י ד"ה היכי משכחת לה, בתוה"ד, בת הקטרה היא דהא פסולים שעלו לא ירדו וכו'. הקשה **החזון איש** (סי"ט סק"ל), אם כן בטלנו כל דין פיגול, דלכאורה מחשבת הפיגול היינו מחשבת הקטרה חוץ לזמנו (ולא העלאה), וכיון שכשיעלה למזבח כדי להקטירו יחול על הבשר דין דעלה לא ירד וכשר הוא, ואמאי הויא מחשבת פסול. אמנם, אי נימא דמחשבת הפיגול היינו מה שמחשב **להעלותו** על המזבח חוץ לזמנו, מיושב דהא אסור להעלותו. עוד כתב דלפי מה שכתב (בסעי' מ"ד) דאף דלא ירד מכל מקום פסול, שפיר מפגל אף במחשבת הקטרה.

דף פח ע"א

א) מתני', כלי הלח מקדשין את הלח. פירש **רש"י ד"ה כלי הלח**, קערות ומזרקות. ובגמרא אמר שמואל מזרקות מקדשין אף את היבש. והקשה **בשיעורי הגריז**, אם כן אמאי איקרי "כלי הלח", הא הוי ללח וליבש בשוה. וכתב דאולי נפקא מינה לגוונא דנתקלקל בהי גוונא מאבד שם כלי שלא יטמא, דבעינן שלא יעשה מעין מלאכתו הראשונה כשהן שלמים, דבהך דנים בכלי הלח לפי לח, וביבש לפי יבש. אמנם כתב דצריך עיון, דעדיין אינו דין דוקא בכלי שרת אלא שהוא הנפקא מינה נמי לענין כלי חול, ומדוע נקראו לענין כלי שרת כלי לח או יבש. ועיין מה שהביא מהראב"ד בתורת

בלאו הכי מקרא דמשקה ישראל, ומוכח דבכור דראוי לכהן חשיב משקה ישראל, ולהכי בכור אימעט מקרא דשה, ותרומה דלא אימעטא כשרה. (יג גמ', ת"ר כלי קודש שניקבו וכו'. הגרע"א בגליון הש"ס, ציין לתוס' שבועות (יא.) ד"ה מכל מקום שכתבו בתירוץ קמא, דמכתשת של משה שהיתה מפטמת ביותר היתירו לתקנה. ובמשנה למלך (פ"א מכלי המקדש הי"ד) תירץ, דהא אמרו במתניתין דאם כשנפגמו עדיין עושין כעין מלאכתם שעשו בשלמותם מתקנים, ותניא בהאי מכתשת נטלה תיקונה והיתה מפטמת כמו שהיתה, אם כן שרי לתקנה אי רוצים משום כבוד. ובעולת שלמה מהא דערכין (י:): שתקנו לצלצול דמשה, וחזוין בסוכה (נא.) דלמאן דאמר עיקר שירה בכלי, הצלצול כלי שרת הוא. ותירץ כמשנה למלך, דבעינן למימר דגם בדידיה אי נטלו תקונו היה קולו נעים. או דיש לומר, דפדאוהו ותקונוהו והקדישוהו שנית.

(יד) רש"י ד"ה נפגמו, פגימה גדולה. כתב המהר"י קורקוס (פ"א מכלי המקדש הי"ד), דעל כרחק בגדולה מיירי, חדא, דמסברא אין נראה דבשביל פגימה כחגירת הצפורן יגנוז, דאין שייך בזה גנאי ועניות, דכן דרכה ואין התיקון ניכר. ועוד, דמאבא שאול דאמר סכין מטרפת היתה במקדש נמנו עליה כהנים וגנוזה, ופירש רש"י ד"ה סכין, שהיו בה פגימות דקות ורגילה להפסיד קדשים ולהכי גנוזה, מוכח, דקודם שראו שהיתה מטרפת אף שנפגמה לא גנוזה מיד.

דף פח ע"ב

(טו) גמ', אין מכבסין אותן כל עיקר. כתב הלוקוטי הלכות, דהיינו לכתחילה, משום "דאין עניות וכו'", אבל בודאי בדיעבד אף אי נתלכלכו מאד וכיבסום דהוצרכו לנתר ואהל, כשרים.

(טז) תוס' ד"ה מכפרים, כגון עריות ועבודת כוכבים שמכפרים עליהם מכנסיים ואפור. הקשה הצאן קדשים, הא במעשה שמעון בן שטח הקשתה הגמ', הא לאו בר נחש הוא, דנחש שייך למחויב שרפה, וההוא רוצח מחויב בסייף הווי שמתקיים בו דין ד' מיתות בנמסר למלכות או ליסטים באים עליו, ומשני, ההוא חטא אחרוני הוי ביה, ואמר מר מי שנתחייב שני מיתות בית דין נידון בחמורה. כלומר דהוה נמי מחויב שרפה משום חטא אחר ולהכי הכישו נחש. והרי בסנהדרין (עה.) איתא דשריפה באה על עריות, והדרא קושית תוס' אמאי הכישו נחש אעריות הא מכנסיים מכפרי. ותירץ, דכיון דנתחייב מיתה משום הרציחה נתגלגל עליו הכל, תדע, דהא כבר נתחייב בחטא אחריתא קודם שנתחייב בשפיכות דמים ולא הכישו נחש עד שעבר על שפיכות דמים, והיינו משום דעד עתה המכנסיים היו מכפרים עליו, ורק לאחר שעבר על שפיכות דמים נתגלגל עליו החטא דגילוי עריות.

(יז) בא"ד דכתונת המכפרת על שפיכות דמים אין מכפרת על ההורג אלא אישראל. והפנים מאירות הוכיח כן, מהא דאמרינן "והאלוקים אנה לידו", במה הכתוב מדבר, אחד הרג במזיד בלא עדים ואחד הרג שוגג, הקדוש ברוך הוא מזמנן לפונדק אחת, זה נהרג וזה גולה, וקשה, והא כתונת מכפרת, אלא דלא מכפרת על ההורג אלא אישראל. ולפי זה אתי שפיר מה שאמרו ביומא (עב:) אלמלא בגדי כהונה לא נשתיירו מישראל שריד ופליט, ופירש רש"י (שם) ד"ה אלמלא בגדי כהונה, דעל ידם מקריבים קרבנות. וקשה, דהוה לגמ' למימר אלמלא קרבנות, אלא נראה דבגדים מכפרים כפירוש תוס' דהכא.

(יח) בסוה"ד, בין ציבור לכל ישראל. כתב בעולת שלמה, דלא ידע מה חילוק איכא בין ציבור לכל ישראל. ואין לומר דציבור היינו בני אותה עיר, דאם הם מתכפרים בכתונת אמאי לא יתכפרו בה גם שאר ישראל, הא עדיפי

כשחטר שיעור גוף המנחה אינו ראוי לקידוש. והקשה מהא דמבואר במתני' דמנחות (פז.) דלא מודד לא בשלשה לפר ולא בשל ב' לאיל, אלא מודד את העשרונים, והרי אף דהעשרון מלא מכל מקום שיעור חסר הוא. וכן בלחם הפנים למאן דאמר מידת היבש נתקדשה, מקדשים על ידי עשרון. וכתב דלכאורה אפשר לומר דמהני משום שדעתו להוסיף, אולם מלשון הרמב"ם (פ"ג מפסולי המוקדשין הל"כ) שכתב דעתו למלאותן, משמע דצריך דיהא דעתו להוסיף בכלי זה עצמו. וכתב דלשון הרמב"ם (שם), אבל המידות אין מקדשות חסרות, אלא אם דעתו למלאותן מקדשות להפסל, אבל לא ליקרב, ודייק מדבריו שמפרש לה דלא כרש"י, אלא דהוא "דין במידות", דהיינו כיון שבמידות הקידוש הוא על ידי המדידה, (כמו שכתב רש"י בר"ה אלא מידות) והם לא נמשחו אלא למדידה, לכן אין מקדשין אלא על ידי "מדידה", וכשחטר השיעור למידת הכלי לא הוויא "מדידה", ומיקרי אינו ראוי לכלי זה, כיון דהשייכות לאותו כלי על ידי מדידה, ואם כן הוי כמו לח שמקדש את היבש. ועיין מה שהאריך.

(ח) רש"י ד"ה בירוצי, בסוה"ד, ופולוגתא היא בפרק שני מדות. הקשה הקרן אורה, דלא מצינו שם דאיפלגו בהא, אלא לכולי עלמא בירוצין בלח קודש וביבש חול, ואיפלגו בטעמא. עוד הקשה, איך אמר שמואל דאין מקדשין אלא מתוכן ומיעט בירוצין, הא בלח אמרו התם דבירוציהם קדושים. ועוד, דלמסקנא נתבאר אמאי אמרי לה לא אמרו מתוכן כשמואל, אבל אכתי קשיא אשמואל, אמאי לא אמר בפנים כמתניתין. ועל כן כתב, דנראה דשמואל ואמרי לה לא פליגי כלל, אלא מר דקאמר אין מקדשין אלא מתוכן, מיירי במידת היבש דבירוציהן חול, ומר דאמר אין מקדשין אלא בפנים ובירוצין גם כן בכלל, מיירי בכלי הלח. וכך אמרה הגמ', מאי בינייהו, כיון דמתוכן ובפנים חד מילתא הוא, אמאי נקט לה שמואל בהאי לישנא, ואמרי לה בהאי לישנא, ומשני, דאיכא בינייהו בירוצין, ומר מיירי בכלי היבש ומר מיירי בכלי הלח, ומתניתא תנא לתרווייהו, כל חד כדיניה. ועיין בדבריו עוד. (ט) תוס' ד"ה מן המדומע, בתוה"ד, ורבינו חיים פירש מעורב בערלה וכלאי הכרם. הטורי אבן בחגיגה (כד:) הקשה על תוס', דלא אשכחן לשון מדומע אלא בתערובת תרומה בחולין. והמצפה איתן (הכא), כתב דאינו מוכרח, דהא איתא בעירובין (לו.) מדומע נדמעו ופיחרשו שם התוס' והריטב"א דהיינו בתערובת טבל או תרומה טמאה, וחזוין דלשון מדומע שייך שפיר בדבר האסור אף לכהנים, והכי נמי יש לבאר מדומע דהכא, ושפיר לא הוי ממשקה ישראל.

(י) בא"ד, אבל ערלה וכלאי הכרם לא איצטריך למיתני. הקשה הקרן אורה, אמאי הוצרכו תוס' לזה הא תני דאין צריך לומר לה. וכתב, דנראה דלא גרסי להאי ואין צריך לומר. אבל בטהרת הקודש פירש, דכיונו לפרש הברייתא, דכשהם בעין פשיטא, וכשמדומע חידוש הוא.

(יא) בא"ד, ופירוש הקונטרס צ"ע איך יתישב ממשקה ישראל כיון דשרי לכהנים. הקשה הטהרת הקודש, דהא להדיא שנינו בתוספתא במעילה (פ"א מ"ד) דאף תרומה אין קדושה, ומוכח, דאף בראוי לכהנים אין זה ממשקה ישראל. וכתב, דצריך לומר, דהתוס' לא גרסי לה. ובקרן אורה תירץ, דגרס בתרומה, ואינה קושיא, דהא דאין מביא תרומה אינו משום משקה ישראל אלא משום דלא חזי ליה.

(יב) בא"ד, שם. ובמצפה איתן הוכיח כדברי תוס' דתרומה לא נתמעט ממשקה ישראל, מהא דבפסחים (מו:): ילפינן מקרא דחזקאל (מה, טו), "שה אחת מן המאתיים ממשקה ישראל", ודרשו "שה" למעט בכור דפסול לתמיד, ו"ממשקה ישראל" למעט דבר שאין ראוי לישראל, ואי נימא דראוי לכהן לא חשיב משקה ישראל, אמאי בעינן קרא דשה, הא בכור נתמעט

הדרך היומיומית

מסכת זבחים דף פח – דף פט

ב' אדר א' – ג' אדר א' התשע"א

איירי, ואם כן אף דלקדימות דשל בוקר לא בעינן להאי קרא, מכל מקום להכי כתביה. ותיירץ, דאין הכי נמי דקרא דהעולה נצרך לסיפיה ואינו מיותר, וקושיית תוס' על הגמ' שם דאמרו מניין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר, דמשמע דלא ידעינן ליה ממקום אחר דהא מדרשה דהכא נפקא דמלבד עולת הבוקר.

ד) בא"ד, שם. **המקדש דוד** (סימן ט סק"א) תירץ, דאי מהכא הוי אמינא דאפשר לעשותם בבת אחת, ומקרא דהעולה ראשונה ילפינן דתקדום העולה.

ה) בא"ד, וכי תימא דההוא לנדריים ונדבות והאי למוספין. **והמשנה למלך** (פ"א מתמידין ומוספין ה"ג) בתחילת דבריו פירש דכיון שהוא רק דרך דחיה, לא פירשו הכא התוס' דבריהם, ופירשו לפי תוס' פסחים (נח:): **ד"ה העולה**, דאי מקרא ד"העולה" הוה אמינא דדוקא לנדריים ונדבות יקדם התמיד, כיון דקרבתו יחיד הם, אבל מוספין דשל ציבור, אימא דלא בעינן להקדים התמיד, להכי הוצרכנו לקרא דהכא. ובסוף דבריו פירש להיפך, דאי מקרא ד"העולה" הוה אמינא דקאי דוקא אמוספין דאינם תדיריים כנדריים ונדבות, ולהכי תמיד קודם להו, אבל נדריים ונדבות תדיריים ממוספים, אימא אין תמיד קודם להם, להכי איצטריך קרא דהכא. אבל **הטהרת הקודש** כתב, דתוס' הכא נמי פירשו כוונתם במה שכתבו "דמוספין קבוע להם זמן", דהיינו, דקבוע לו זמן הוא סיבה להקדים ועדיפא מטעמא דתדיר כמו שאמרו **בסוכה** (נו.) דחובת היום עדיף מתדיר.

ו) בא"ד, וי"ל וכו' להקדמת הקטרה דבהקטרה אמרו וקרא דהכא להקדמת שחיטה. **החזון איש** (סל"ג סק"ז) הביא תוס' **מנחות** (מט:): **ד"ה תלמוד לומר**, דפליג אתוס' דידן וסבר דשחיטה לאו עבודה היא ולא הוי בכלל עשייה, ואינה בדין קדימה. והקשה עליו, דהא בכל המצוות אמרינן להאי כללא דתדיר קודם, **בשבת** (כג:): קידוש היום עדיף דתדיר, **ובברכות** (נא:): אמרו ברכת היין תדירה, ומי גרעה מצוות שחיטה משאר מצוות. ומשום הכי כתב, דמסתבר דאף בשחיטה תלי בתדיר. וכן הוכיח **מדלקמן** (צא:), דנסתפקו בקדם ושחט שאין תדיר, ומשמע דלכתחילה שחיטת התדיר קודם, והביא, **דברמב"ם** (פ"ט מתמידין ומוספין ה"ג) כתב, דאם קדם ושחט את שאין תדיר, זורק את דמו, וחוינן להדיא דבשחיטה איכא דין קדימה דתדיר.

ז) מתני', כל המקודש מחבירו וכו'. כתב **הקרבן אורה**, דאין דין קדימת המקודש כדין קדימת תדיר, דבתדיר מחויב להקדימו בכל גווני, ואף אי אין לו התדיר כגון דהביאו לו מוסף ואין לו תמיד, ימתין עד שיביאו התמיד תדיר, אבל במקודש קדימתו אינה אלא כשבאו בבת אחת, אבל אי הגיע קודם האיננו מקודש, יקריבו, וכן הוא **בתוספתא** (ה"ה) **וברמב"ם** (פ"ט מתמידין ומוספין ה"ב), והיינו דווקא בקרבנות שאין דינם לבוא יחד, אבל המחויב להביא עולה וחטאת ויש לו רק עולה לא יקריבנה, אלא ממתין עד שתבוא החטאת, דמוטל עליו להקדים המקודש.

ח) מתני', שם. כתב **הנתיבות הקודש**, דלהא לא בעינן קרא דסברא היא, אבל תדיר דלית ביה סברא, בעינן לילף מקרא דתקדום.

ט) מתני', דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה. הקשה **המצפה איתן**, אמאי לא נאמר נמי בהא הטעם דלקמן באשם, "דניתן דמה על ד' קרבנות". ותיירץ, דהוא טעם גרוע, ולא מהני כנגד עולה דכליל, אלא דוקא כנגד אשם. ועוד, דבאשם סגי בהאי טעמא, משום דחטאת עדיפא נמי משום דישנה בציבור מה שאין כן באשם, אבל בעולה דישנה נמי בציבור לא סגי בהאי טעמא.

י) מתני', שם. בגמ' **לעיל** (ז:): אמר רבי שמעון בטעמא דחטאת קודמת לעולה, משום ד"ריצה פרקליט נכנס דורון אחריו". וכתב **המלאכת יו"ט**,

מבני העיר.

יט) גמ', ציץ מכפר על עזות פנים. הקשה **המראה כהן**, **דבמנחות** (כה.) כתבו **התוס' ד"ה ואינא דרשינן**, "ונשא אהרן את עוון הקדשים" ולא עוון חולין. [ואולי יש לומר, דהתם הקשו התוס', דנימא שהציץ יכפר על עוון טריפה שהותר במליקה, ותיירצו, דעוון טריפה אינו מדין קדשים, דהא הווי נמי בחולין. אבל הכא איירינן בעוון "עזות פנים" שמקורו ב"גסות הרוח", שאמרה **הגמ' בסוטה** (ה.) "כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור בעולם" דהיינו שמסלק השכינה, ויש לומר דהא דמסלק השכינה היינו עוון קדשים]

כ) גמ', במזיד ולא אתרו ביה. הקשה **העולת שלמה**, מהא דאיתא **בסנהדרין** (פב) כונסים אותו לכיפה. ואם כן לא יכפר על הציבור כמו שאר בר קטלא דלא הרגוהו, דאין מתכפרים. ותיירץ, דהאי דכונסין אותו לכיפה, אינו מעיקר הדין, אלא שלא יתרבו רוצחין, כמו שכתב **הרמב"ם** (פ"ד מרוצח ה"ח). ועוד תירץ, דהכא אין עדים להתרתו אלא דידיעין מאומד הדעת, ובהאי גוונא אין כונסין לכיפה.

כא) גמ', ולשון הרע וכו' הא בצנעא הא בפרהסיא. הקשה **השפת אמת**, הא **ברש"י ד"ה ויכפר** פירש, דהיה כשהתלוננו ואמרו "אתם המיתם", ואם כן לא היה בצנעא. ותיירץ, דאפשר שלא פירשו התלונה בהדיא, רק שהיה נשמע מדבריהם שכוונתם לומר "אתם המיתם", והוא פירוש הכתוב "וילוננו וגו' לאמר אתם המיתם", דהיינו **שרצו לומר** אתם המיתם, אבל לא אמרו כן להדיא.

פרק כל התדיר

דף פט ע"א

א) מתני', כל התדיר מחבירו קודם את חבירו. כתב **הקובץ שיעורים** (פסחים אות רה), דבעשה שניהם **בבת אחת** עובר בעשה, דמצווה להקדים התדיר והרי לא הקדים. והוכיח כן **מתוס' תמורה** (ד.) **ד"ה ואתמר**, שכתבו גבי האיסור להקדים תרומה לביכורים, דבמפריש שניהם בבת אחת ליכא לאו דבל תאחר דלא איחר הביכורים, אבל עשה דמצווה להקדים הביכורים לא קיים ובטלו דלא הקדים, והכי נמי בדין בטל עשה דהקדמה.

ב) מתני', תמידין קודמין למוספין. כתב **השפת אמת**, דלכאורה היינו דווקא בתמיד של שחר דזמנו קדים למוסף, אבל תמיד של בין הערביים כיון דזמן מוסף קודם ליה אין לדחות מצוה המוטלת לפנינו, ואי אין כבשים מרובים, יעשו רק מוספין ולא תמיד של בין הערביים. והביא, **דבמנחות** (מט.) אביעאי להו, מוספין דיומא ותמיד דלמחר הי קדים תדיר או מקודש, ותמה, אמאי נסתפקו רק מטעם מקודש, ולא מטעם דעיקר חובת זמן שלפנינו הוא במוסף.

ועוד, אמאי לא הסתפקו בתמיד דבין הערביים. ותיירץ בדוחק, דבתמיד, כיון דכתיב "תמיד" היינו דאיכא כבר היום החיוב לקרבן של מחר, ומשום הכי לא אמרינן דהשתא מוטל עלינו רק חובת המוסף, דאף תמיד של אחר כך מוטל עלינו השתא, וסברא זו שייכא דוקא בתמיד, ולפי סברא זו מוסף ראש חודש שחל בערב שבת קודם למוסף של שבת אף דמוסף שבת תדיר, כיון דהשתא מוטל עלינו חובת מוסף דראש חודש ולא מוסף של שבת. ונשאר בצריך עיון גדול.

ג) תוס' ד"ה כל התדיר, שנאמר מלבד, תימה דבפרק תמיד נשחט וכו' למה לי תיפוק ליה מהכא וכו'. הקשה **הטהרת הקודש**, הא ילפינן התם מסיפיה דקרא "והקטיר עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות", דאין דבר מאוחר מתמיד של בין הערביים, ורק מ"ההיי" ד"העולה" ידעינן דבתמיד

הדרך היומיומית

מסכת זבחים דף פט - דף צ

ג' אדר א' - ד אדר א' התשע"א

חד גופיה, ולא תלו חד בחבריה, ואף אי מכפר עדיף שמא מכח כליל עדיף, וכן יש לומר להיפך. וכן כתב **הצאן קדשים**. ובחק נתן פירש, ד"באם תימצא לומר" בעי לה, אי נימא ד"מכפר עדיף" ודם חטאת עדיף מאיברי עולה, יש להסתפק בדם עולה ואימורי חטאת דשמא "דם עולה עדיף דאית בה תרתני, כח "כליל" וגם "מכפר" קצת על עשה, מה שאין כן אימורי חטאת.

יט) תוס' ד"ה דם עולה ודם אשם. דם אשם ואיברי עולה דם אשם קודם וכו'. **בברכת הזבח** גרס, דבא הוא ספק כבגמ' לעיל דם חטאת ואיברי עולה. **ובקרן אורה** פירש, דכוונת תוס' דלצד דברם אשם ודם עולה, דם אשם קודם, הוא הדין לענין איברי עולה.

כ) גמ', אדרבה אשם קודם וכו' אפילו הכי ריבוי דמזבח עדיף. התוס' יו"ט פירש, דלא סגי בטעם דמרצה כנגד יש קצבה לאשם, ומשום הכי הוצרכו לטעם דד' קרנות. והקשה **בחיודשי הגרע"א**, מהא דכתבו התוס' ד"ה דם חטאת, דטעם דד' קרנות לא מהני להקדים לעולה, וטעם דמרצה עדיף מטעם דד' קרנות, ואיך כתב התוס' יו"ט הכא דטעם דמרצה קיל מטעם ד' קרנות. ותיירץ, דודאי טעם מרצה עדיף ודוקא הכא כיון דאף אשם מרצה עדיף טעם ד' קרנות.

כא) גמ', עד כאן לא פליגי אלא בבשר וכו'. הרמב"ם (פ"א מפסולי המוקדשין הל"ג) כתב, דאימורין שיצאו והחזירם כשרים להקטיר. והראב"ד פליג, וסבר דאין מקטירים. והשפת אמת הוכיח מגמ' דידן כהרמב"ם דמקטירים, דאי אין מקטירים, מאי קשיא לגמ' על כרחך לא פליגי אלא בבשר, הא בבשר כשר ומותר לאכול, ובאימורים אסור להקטיר, אלא ודאי דאפילו להקטיר שרי.

כב) תוס' ד"ה לימא, תימא דלא מיייתי הש"ס וכו'. **תוס' לעיל** (כו). ד"ה **דלמא** תירצו, דשמא אף דפסול, מכל מקום חייל עליה פיגול נותר וטמא.

כג) בא"ד, שם. הקשה השפת אמת, דיותר קשה למסקנא דאמורים כשרים איך נבאר הברייתא דהתם. והביא, **דהרמב"ם** (פ"א מפסולי המוקדשים הי"ג) כתב, דפרכסה ויצאה כשרה ודלא כברייתא. וביאר, דטעמו, משום דמהברייתא הוכיח דלא כרב פפא דהכא, ופליגי בין בהחזיר ובין בשלא החזיר, ותלו זה בזה, דאי זריקה מהני ליוצא כרבי עקיבא, ודאי דלא נפסל ביציאה, וברייתא דלעיל דלא כרבי עקיבא, והרמב"ם פסק כרבי עקיבא. **וברב"ז** (פ"ט מתמידין ומוספין ה"ה) פירש הספק, משום דשמא דם אשם פחות מחטאת כיון דאין מכפר אכרת, **והמהר"י קורקוס** (שם) פירש, דפחות מדם חטאת כיון שאין נותן על ד' קרנות. ועיין **רש"י ד"ה לאימורי חטאת**, שכתב דחטאת חמורה מאשם כדקתני מתניתין, ופרשה הטעם משום דנתנת על ד' קרנות, מה שאין כן באשם, וכן כתבו **בתוס' ד"ה דם עולה**, דמהאי טעמא לא הוי כדם חטאת.

כד) תוס' ד"ה והא דקמיפלגי, הוה מצי וכו' להודיעך כח דהיתרא. כתב **הצאן קדשים**, דאף דעל ידי ההיתר אתי איסור דמעילה ופיגול נותר וטמא ואסיר להדיוט, מכל מקום חשיב היתר לגבי מזבח.

כה) בא"ד, שם. **העולת שלמה** פירש, דתוס' לא הקשו דיאמרו כח דהיתרא, משום דהכא הוא הלכתא למשיחא, ומה הועילו אי ינקטו כוח דהיתרא.

דף צ ע"א

א) גמ', ומר סבר לא מיפסלי ביוצא. עיין **בשיטה מקובצת** (אות א'), מה שהקשה ותירץ. **ופירש החזון איש** (סימן ו סק"ב), דבקדשי גבוה דכבר מתחילה היו לגבוה מהני אף ביוצא, מה שאין כן באימורי קדשים קלים דזריקתן היא המבררת את האימורים לחלק גבוה, לא מהני ביוצא. והקשה **דבמעילה** (ו): אמרו להיפך דבאימורי קדשים קלים מהני טפי זריקה, ליוצא

דהוצרכו להאי טעמא משום חטאת העוף דאינה מוקטרת, ולא סגי לה בטעם דמוקדש, ומהאי טעמא בעיא קרא דקדמה, כמו שכתבו **תוס' לקמן** (צ). ד"ה **מנא הני מילי**, ורבי שמעון היא דדריש טעמא דקרא, והאי דלא סגי למתניתין דילן בהאי טעמא, משום חטאת ועולה דתרי גברי, דלא שייך בה טעם דרבי שמעון.

יא) מתני', הבכור קודם למעשר. השפת אמת נסתפק אם פסח קודם למעשר ובכור, משום דאית ביה כרת ומרובה במצוות, לאוכלו על מצות ומוריים, ועד חצות, וצלי, ולמנויו. או דלמא בכור ומעשר קודמים, בכור דקדוש מרחם, ומעשר דמקדש לפניו ולאחריו, ואף דזמן דפסח אחר התמיד ואחר התמיד אין קריבים, בכור ומעשר ושאר קרבנות, מכל מקום שייך האי ספיקא בנשאר אימורי מעשר ובכור אחר שחיטת הפסח.

יב) רש"י ד"ה דם חטאת, אם שניהם שחוטין. פירש השפת אמת, דבגוונא דהעולה נשחטה, והחטאת לא, יקדים של עולה, אבל בשניהם חיים, ודאי יקדים שחיטת חטאת, כדי שיוקדם דמה. **ובתוס' יו"ט פירש**, דאי שניהם חיים, ישחוט החטאת ויגמורלהקריבה, ואחר כך יעשה העולה. וכן כתב **הכסף משנה** (פ"ט מתמידין ומוספין ה"ו) בשם **מהרי"ק**. ועיין באות טו מה שכתב הקרן אורה.

יג) רש"י ד"ה ועל היסוד, ובאשם לא מצינו שנאמרו. פירש **הרש"ש**, דודאי אף אשם טעון שפיכת שיריים ליסוד כמו שכתב **רש"י לעיל** (נא). ד"ה **אל יסוד**, מכל מקום קיל, דלא נאמר בו בפירוש.

יד) רש"י ד"ה מפני שהוא, ועופות במליקה וחבחים חשיבי. הקשה השפת אמת, דאדרבה שחיטת הזבח כשרה בור ומליקה דעוף בעיא כהן, וכתב, דמסתבר יותר, משום דזבח בעל מום פסול, ועוף אין נפסל במום.

דף פט ע"ב

טו) גמ', ואמאי מתנה קמייתא דמכפרה תקדום והנך לא. כתב הנתיבות **הקודש**, דמוכח מהכא, דאף היכא שיכול לקיים דין ד' מתנות, כיון דנתן הראשונה תו לא מקיים מצוה ביתר המתנות. והקשה, דלכאורה בהא דילפינן **לעיל** (לח): דנפיק במתנה אחת היינו בדיעבד, היכא דלא נתן, אבל היכא שיש בידו לקיים גם שאר המתנות, הוה מהמצווה. ונשאר בצריך עיון.

טז) גמ', אבעיא להו דם חטאת ואיברי עולה. כתב **הקרן אורה**, דלכאורה יש להוכיח ממתניתין דאיירא בסדר הקרבנות, ואמרה, דאם הביאו חטאת ועולה יקדים דם החטאת לדם עולה, ואחר כך איברי עולה דקדמו לאיברי חטאת, ומדלא פשטו כן, הוכיח דמילי מילי קתני, ורק אמרו דדם עולה וחטאת דחטאת קודמת, ובגוונא אחריתא באיברי עולה וחטאת, דעולה קדמו, ולא בגוונא דהביאו חטאת ועולה.

יז) גמ', אלא מהא ליכא למשמע מינה. כתב **הרמב"ם** (פ"ט מתמידין ומוספין ה"ה), דיעשה הכהן מה שירצה. **ופירש הכסף משנה**, משום דהיא בעיא דלא איפשטא. **ובשפת אמת** פליג, **ופירש**, דכיון דסותר רישא לסיפא, מוכח דשקולים הם ואיזה שירצה יקדים, ושני הדיוקים נכונים ואין זה תיקו, ומשום הכי פסק הרמב"ם דיעשה מה שירצה.

יח) גמ', אבעיא להו דם עולה ואימורי חטאת וכו'. כתב **הקרן אורה**, דהאי בעיא תליא בבאי חטאת, דאי אמרינן התם ד"כליל עדיף", הכא נמי מכח "כליל עדיף", ואי "מכפר עדיף" הכא נמי מכח מכפר עדיף. ולפי זה אף **לרמב"ם** (הובא באות הקודמת) שפסק דיעשה מה שירצה בתרי הנך בעיות, אי באו לפניו דם חטאת ואימורי עולה והקדים דם חטאת ד"מכפר", אחר כך כשיבואו לפניו אימורי חטאת ודם עולה, יקדים אימורי חטאת, מכח "מכפר" דלא ליהוי תרתני דסתרי. אבל **בפנים מאירות** הוכיח, מדנסתפקו בהני תרי כל

מבקדשי קדשים.

(ב) גמ', אפילו הכי מיני דמים עדיפי. בתוס' במנחות (מט.) ד"ה תלמוד כתבו, דאינה סברא, אלא מהא דעולת תמיד קדמה למנחת חביתין אף דשויים בתדירותם, מוכח דמיני דמים עדיף. והקשה הטהרת הקודש, דלמא דוקא התם דתרווייהו איתנהו בציבור, אבל מאן יימר דמהני יותר מטעם דישנו בציבור.

(ג) גמ', אבעיא להו מנחת סוטה וכו'. כתב השפת אמת, דמסתבר, דבגוונא דמנחת ישראל ושל כהן, דכהן קדמה, דכליל אף דאין בה קמיצה, אך נסתפק במנחת חוטא דישאל, ומנחת נדבה דהכהן, איזו קודמת, וכתב, דשמא דמנחת חוטא דישאל קדמה, "דמכפר עדיף", ואף דאברי עולה קדמו לשל חטאת משום "כליל", היינו משום דאין הקטרת איברי חטאת מכפרת, אבל הכא דהקטרת הקומץ מכפרת בשל חוטא, שמא עדיף משל כהן דכליל, וצריך עיון.

(ד) גמ', שם. הקרן אורה הביא, דהרמב"ם (פ"ט מתמידין ומוספין ה"ז) כתב, דמנחת חייטים קודמת לשל שעורים, ומאי דרך כתב דמנחת סוטה ומנחת נדבה איזה שירצה יקדים, ואף דמנחת נדבה דחייטים ומנחת סוטה שעורים. ורצה לומר, דהא דכתב מנחת חייטים קודמת למנחת שעורים היינו מנחת חוטא דקדמה לשל סוטה, והקשה דאם כן אמאי לא פירש כן להדיא.

(ה) גמ', זו קודמת לזו שזו באה מן החיטין וכו'. פירש הנהיבות הקודש, דהוא טעם להקדים כמו דחזוין דאשם שיש לו קצבה הוא טעם להקדים, דהיינו דכשערכו גדול מיקרי קדוש טפי דהחמירו בו, הכי נמי חייטים דיקרים הוא טעם להקדים.

(ו) גמ', מאי לאו מנחת נדבה למנחת סוטה. הקשה העולת שלמה, אמאי לא אוקי במנחת יחיד ומנחת העומר הבאה מן השעורים. ותירץ, כדאמרינן בהוריות (יג.) דשעיר ע"ז ונשיא דעבודה זרה קדשים של ציבור, הכא נמי מסתברא דאף דעומר מן השעורים כיון דשל ציבור היא קדמה לשל יחיד.

(ז) רש"י ד"ה חטאת העוף, כגון יולדת וכו'. כתב החזו"ן איש (סל"ג סק"ד), דמשמע מרש"י, דדוקא יולדת דמדינא צריכה להביא שניהם יחד, אמרו דחטאת קודמת, אבל שני אנשים דאחד הביא עולת בהמה ואחד חטאת העוף, בהמה קודמת, וכן משמע ממתניתין לעיל (פט.) דזבח קודם לעוף. וכתב הקרן אורה, דתוס' פליגי ארש"י.

(ח) תוס' ד"ה מנא הני מילי, בתוה"ד, משום דחטאת העוף מרצה. הקשה העולת שלמה, הא בעולה ויורד מצינו שמביא עולה וחטאת ותרווייהו מרצו, ובמחוסרי כפרה הא אינה מכפרת ואם כן מאי אולמא דחטאת מעולה.

(ט) תוס' ד"ה חטאת בהמה, וא"ת הא תני ליה רישא וכו'. הכסף משנה (פ"ט מתמידין ומוספין ה"ו) הביא, דהמהרי" קורקוס יישב, דרישא דמתניתין בשניהם שחוטין, ובהא יקדים דם חטאת לעולה ואימורי עולה לשל חטאת, והכא בסיפא איירינן קודם שחיתת שניהם, דבהאי גוונא קדמה החטאת לעולה בכל מעשיה, ומשום הכי לא אמרו בסיפא דם החטאת. והקשה הצאן קדשים, חדא, הא רישא ילפא מחטאת הלויים, והתם נמי באינם שחוטין איירי, ומכל מקום קדמו איברי עולה. ועוד, מסברא אין טעם בדין דסיפא, דאחר שגמר מתנות החטאת יתחיל עבודה אחרת דהקטרת איברים, ולא יתחיל בעולה. והא דלא אמרו דם חטאת העוף, משום דבעוף ליכא אלא דמה, דכולה נאכלת, ואין צריך לפרש בדמה איירי.

דף צ ע"ב

(י) גמ', פרים דחג נמי כמשפטם כתיב בהו. וכן סתם הרמב"ם (פ"ט מתמידין ומוספיים ה"ז) דבקרבת החג עולות קודמות לחטאת. וכתב השפת אמת,

דודאי הוא הדין בשאר רגלים וראש חודש דלא כתיב בהו "כמשפטם", ולישנא דגמ' פרים דחג לאו דוקא, דהא בראש השנה נמי כתיב "כמשפטם", וביום ראשון דחג לא כתיב "כמשפטם", הלכך צריך לומר דילפינן במה מצינו מחג לשאר רגלים וראש חודש. וכן כתב כבר הגרע"א (על המשניות אות עז), דהוא הדין בשאר רגלים. וכתב הרש"ש, דאולי סבר דאפשר למדרשה מקרא ד"במועדיכם" הוקשו כל המועדים. והקשה, אי בהאי קרא הוקשו כל קרבנות המועדים, אמאי לא נילף כל המועדים מחג דילף מקרא ד"כמשפט" דקרבתותיו מעכבים זה את זה, במנחות (מד.). אלא מוכח דלא ילפי מחג. ולהכי כתב, דהיינו דווקא בחג ולא בשאר מועדים, והביא, דכן כתב התוס' יו"ט מנחות (פ"ד מ"ה ד"ה ולא המוספין). וסיים דאולי יש לומר דאיכא למילף לה מיוחזקאל (מ"ה כג, ופמ"ז ד) וכדפירש רש"י שם נמי בשאר רגלים. **(יא) גמ', איבעיא להו חטאת העוף וכו'.** הקרן אורה נסתפק בחטאת יחיד ופר ושעיר דעבודה זרה מאן נקדים, דלהקדים חטאת יחיד אי אפשר דהא איכא שעיר חטאת דציבור, ולהקדים פר דעולה אי אפשר דהא חטאת יחיד קדמה, ולהקדים שעיר עבודה זרה אי אפשר דהא פר קודם, וכתב, דמדלג נסתפקו בהא הכא, מוכח דנדבת ציבור קודמת אף לחטאת יחיד. ומהירושלמי הוריות (פ"ג ה"ד) הביא, דנסתפקו בהא, ופשוטו דשעיר עבודה זרה הוא כמחוסר זמן, וחטאת יחיד קודמת לפר עולה דציבור.

(יב) גמ', עיילא בה עולת בהמה בחטאת העוף ואגבהתה ממעשר. עיין פירוש רש"י ד"ה עיילא. והקרן אורה כתב דלולי דמסתפי מהראשונים, היה מפרש לפי הירושלמי הוריות (פ"ג ה"ד), דהיינו דהעולה גרמה למעשר למיהוי מחוסר זמן, ומשום הכי חטאת העוף קדמה, ודלא כפירוש

(יג) תוס' ד"ה חטאת העוף, וכעין בעיא זו איכא למיבעי אבדתו וכו'. והר"י בתוס' קידושין (לב.) ד"ה רב יהודה פשט, דאבדתו קודמת, ולא אמרינן דאבדת אביו קודמת לשלו, כיון שאין נהנה באבדה עצמה, ומה שאמרו כיבוד אב קודם, היינו להניח לאביו לעשות רצונו בממונו כיון שהוא גוף הכיבוד. ובבא מציעא (לג.) נמי כתבו בתוס' ד"ה אבדתו, דהיכא דאביו נהנה מגוף הבהמה חייב לכבדו, כגון שחוט לי בהמתך, אבל אי אומר לו הניח בהמתך ליאבד ותביא לי לאכול שגם לאב קשה האבדה, אלא שרוצה לאכול, אבידתו קודמת. ובצאן קדשים כתב שהוא דוחק, ופשט כן, דהא אבידת חבירו דחשיבא מכבוד אב, עיילא חשיבות באבידתו, ומשו"ה אבידתו קודמת.

(יד) מתני', לתת לתוכו תבלי חולין. המקדש דוד (סי"ד סק"ח) הביא קושית התוס' מנחות (כא:): ד"ה חולין פשיטא, על רש"י שפירש דאסור להכניס חולין לעזרה אף שאוכלם לצורך הקדשים, ממתניתין דילן דנותנים תבלי חולין בעזרה. ותירץ לפי מה שכתב רבינו גרשום מאור הגולה (מנחות מח.), דטעם איסור חולין בעזרה הוא, "מה אני בשלך אסור משום שחוטין חוץ, אף שלך בשלי אסור, ואמרו שם, דהיינו דוקא במין הכשר למזבח, דאיסור שחוטין חוץ שייך ביה, והכי נמי להכניס חולין לעזרה דאסור מהאי טעמא "דמה אני בשלך וכו'" שייך רק בדבר הכשר למזבח, ולא תבלין חולין שאין כמותו במזבח.

(טו) תוס' ד"ה חוץ, וא"ת אדרבה חטאת עדיף דאכשורי ומכפר. הקשה הצאן קדשים, דהא חטאת מצורע אינה מכפרת, ולעיל (ט): אמרו הני עולות נינהו. ותירץ, דהיינו דאין מכפרת כשאר חטאות, אבל ודאי מכפרת יותר מאשם מצורע כדכתיב ביה "וכיפר". ובעולת שלמה הוסיף להקשות, הא לעיל (פט.) איתא דקדמה לאשם מפני שדמה ניתן לדי' קרנות ולא משום דמכפרא, דאשם נמי מכפר בלא תעשה דמעילה, והכא נמי הוי לתוס' להקשות משום דניתן דמה על די' קרנות. ותירץ, דודאי חטאת דעלמא קדמה לאשם משום

ותדיר קודם. ופירש התוס' יו"ט, דטעמו משום דתדיר ילפינן מייתור דקרא "מעולת התמיד", מה שאין כן במקודש דלית לך קרא יתירא, ואף דילפינן לה (בעמוד א') מ"זה בנה אב לכל חטאות", לא כתיב דהיינו מטעמא דמקודש. ואכתי הקשה, דאי בסוגיין לא פשטי לה, מנלן למיפשטיה מעצמנו לקבוע הלכה. וכן כתב הט"ז (או"ח תרפ"א סק"א) דתדיר כלל הוא בתורה ואין לנו דבר ברור להוציא מן הכלל, ושום הכי פסק להקדים הבדלה לנר חנוכה. והקשה עליו השאגת אריה (סכ"ח ד"ה ודע), דמקודש נמי כלל הוא בתורה, וילפינן לה בהוריות (יב:).

(ט) תוס' ד"ה תדיר ומקודש, בתוה"ד, וקשה דבריש פירקין פרשינן דמלבד עולת הבוקר בעבודת הדם איירי. ביאר בצאן קדשים, דכיון ד"מלבד עולת הבקר" קאי על שעיר החטאת דמוספי פסח דכתיב לעיל מיניה, משמע דתמיד קודם לחטאת מוספי פסח, ושמע מיניה דדם תמיד קודם לדם חטאת, ולא שייך למיבעי. מיהו הקשה בהגהות הרא"מ הורוויץ, אמאי באמת לא נילף מהתם דתדיר קודם למקודש. ותירץ, דכיון דכולהו מועדות וראשי חדשים הוקשו להדדי, ליכא למילף מידי מקדימת עולת תמיד לחטאת מוסף, כיון שאף עולת מוסף קודמת לה, וכדמסקינן לעיל, [וכעין מה שכתבו כאן תוס' בסוף דבריו]. והחזון איש (סימן לג סקט"ז) כתב, דליכא למילף מדין הקדמת תמיד, דדין קדימתו הוא דין קבוע, ואי אפשר להקדים אפילו דעדיפי מיניה. והוסיף, דלפי זה הא דמייתא הגמ' ראייה מהא דתמידים קודמים למוספים, אינו מעיקר הדין, אלא דמהא דכיל ליה תנא דידן בדין תדיר, על כרחך דהוא נמי מטעם הקדמת תדיר, ולא דווקא מפני הקדמת תמיד. ועיין עוד בקרן אורה.

דמכפרה על חייבי כריתות מה שאין כן באשם, והא דבמתניתין דלעיל (פט). אמרו משום ד' קרנות, היינו משום דאיירי בחטאת הלויים דליכא כפרה בהו רק שם חטאת מכפר, ובהא ודאי אשם מעילות דמכפר במעילה אלאו, עדיף, ולהכי הוצרכו לטעם ד' קרנות, והכא דבמצורע אשם וחטאת לא מכפרי, ודאי מהני טעמא דמכפרא בעלמא אחייבי כריתות, מאשם דעלמא דאינו מכפר אחייבי כריתות.

(טז) בא"ד, א"נ האי כל חטאות דקתני וכו'. פירשו הצאן קדשים והברכת הזבח, דבמצורע יכול להקדים חטאת לאשם כיון דמכשיר ומכפר. והקשה החק נתן, הא איתא במנחות (ה:), וכן פסק הרמב"ם (פ"ה ממחוסרי כפרה ה"ג) דאי הקדים חטאת מצורע לאשמו תצא לבית השריפה. ותירץ, דכוונת התוס' דטעמא דמתניתין דאשם מכשיר נצרך רק לחטאות דעלמא, אבל בשל מצורע אין צריך להאי טעמא דגזירת הכתוב היא "תהיה בהויתיה". והקרא אורה והרש"ש פירשו, דקאי אמתניתין דלעיל (פט). דאמרו חטאות קודמות לאשמות, וכתב דהיינו דווקא לענין שאר חטאות דאינהו קדמי לאשם ואף דמצורע, אבל לענין חטאת מצורע ודאי אשמו קודם.

(יז) תוס' ד"ה שלמים שבאו אמש, פירש בקונטרס וכו' שצורת הבשר מתקלקלת. כתב היעב"ץ, דאינו מלשון רש"י אלא הוספת תוס' לבאר דבריו. והקשה, דאדרבה מרש"י נראה להיפך דלא באכילה איירי אלא בהקרבה, כדמסיים יקרב ראשון.

(יח) גמ', אבעיא להו תדיר ומקודש איזה מהם קודם. פסק הרמב"ם (פ"ט מתמידין ומוספין ה"ב), דאיזה שירצה יקדים [וכן פסק (שם הלכה ה) בבעיות דמכפר וכליל ומכא כליל ומכא מכפר]. ור"ע מברטנורה כתב, דלא איפשטא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש 'אהל יעקב' רחוב קצות החושן 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד"ח כ"פ"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>